GENERALINIO ADVOKATO PAOLO MENGOZZI IŠVADA,

pateikta 2006 m. spalio 26 d. [1]

1. 2004 m. birželio 7 d. Nutartimis byloje *Gestoras Pro Amnístia ir kt. prieš Tarybą* (T-333/02, nepaskelbta Rinkinyje) ir byloje *Segi ir kt. prieš Tarybą* (T-338/02, Rink. p. II-1647) (toliau – skundžiamos nutartys) Pirmosios instancijos teismas atmetė organizacijų *Gestoras Pro Amnistía* ir *Segi* bei jų atitinkamų atstovų ieškinius Europos Sąjungos Tarybai, kuriais reikalaujama atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl to, kad *Gestoras Pro Amnistía* ir *Segi* buvo įtrauktos į sąrašą asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikoma 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu [2].

2. Du apeliacinius skundus dėl minėtų nutarčių Teisingumo Teismui pateikė tos pačios šalys, kurios pareiškė ieškinius Pirmosios instancijos teisme (*Gestoras Pro Amnistía* ir J. M. Olano Olano bei J. Zelarain Errasti – byloje C-354/04 P ir *Segi* bei A. Zubimendi Izaga ir A. Galarraga – byloje C-355/04 P).

I — Faktinės aplinkybės

3. Faktinės ginčų aplinkybės, kurios labai panašiai aprašytos skundžiamose nutartyse, apibendrinamos toliau.

4. Apeliantų byloje T-333/02 tvirtinimu, *Gestoras Pro Amnistía* yra Hernanyje (Ispanija) įsikūrusi organizacija, kurios tikslas – ginti žmogaus teises Baskų krašte, visų pirma politinių kalinių ir pabėgėlių žmogaus teises, o jai atstovauja J. M. Olano Olano ir Zelarain Errasti.

5. Kaip nurodo apeliantai byloje T-338/02, *Segi* yra Bajonoje (Prancūzija) ir San Sebas-

1 — Originalo kalba: italų.
2 — OL L 344, p. 93.

tiane (Ispanija) įsteigta organizacija, kurios tikslas – ginti baskų jaunimo teises, baskų identitetą, kultūrą ir kalbą, o šiai organizacijai atstovauja A. Zubimendi Izaga ir A. Galarraga.

6. 2001 m. rugsėjo 28 d. Jungtinių Tautų Saugumo Taryba (toliau – Saugumo Taryba) priėmė Rezoliuciją 1373 (2001), kurioje visų pirma nusprendė, kad visos valstybės turi teikti viena kitai kuo didesnę pagalbą tiriant nusikaltimus ir atliekant kitus procesinius veiksmus dėl teroro aktų finansavimo ar rėmimo, įskaitant paramą gaunant jų turimus įrodymus, kurie yra būtini tyrimui.

7. 2001 m. lapkričio 2 ir 19 d. Nutartimis *Audiencia National*, esančio Madride (Ispanija), *Juzgado Central de Instrucción nº 5* nurodė suimti numanomus *Gestoras Pro Amnístia* vadovaujančius asmenis, įskaitant abu jos atstovus, ir pripažino *Gestoras Pro Amnístia* veiklą neteisėtą, remdamasis tuo, kad ši organizacija buvo už nepriklausomybę kovojančios baskų organizacijos ETA dalis. *Gestoras Pro Amnístia* apskundė antrąją iš minėtų nutarčių.

8. 2001 m. gruodžio 27 d. Europos Sąjungos Taryba (toliau – Taryba), manydama, kad yra būtina imtis papildomų priemonių, be tų, kurių buvo imtasi pirmiau minėtai Saugumo Tarybos rezoliucijai įgyvendinti, remdamasi ES sutarties V antraštinės dalies („Nuostatos dėl bendros užsienio ir saugumo politikos“) ES 15 straipsniu ir VI antraštinės dalies („Policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose nuostatos“) ES 34 straipsniu, priėmė Bendrąją poziciją 2001/931.

9. Bendrosios pozicijos 2001/931 1 ir 4 straipsniuose nurodyta:

„*1 straipsnis*

1. Ši bendroji pozicija pagal tolesnių straipsnių nuostatas taikoma priede išvardytiems su teroro aktais susijusiems asmenims, grupėms ir organizacijoms.

<...>

4. Priede pateiktas sąrašas yra sudaromas remiantis tikslia informacija ar atitinkamos bylos medžiaga, kurios rodo, kad kompetentinga institucija dėl atitinkamų asmenų, grupių ir organizacijų yra priėmusi spren-

dimą, nepaisant to, ar jis susijęs su pavedimu, remiantis rimtais ir patikimais įrodymais ar įkalčiais, pradėti tyrimus ar baudžiamąjį persekiojimą dėl teroristinio akto, pasikėsinimo padaryti, dalyvauti ar padėti darant tokią veiką, ar su tokių veiksmų pasmerkimu. Į tą sąrašą gali būti įtraukiami asmenys, grupės ir organizacijos, kuriuos Jungtinių Tautų Saugumo Taryba yra nustačiusi kaip susijusius su terorizmu ir kuriems yra nusprendusi taikyti sankcijas.

<...>

6. Priede pateiktas asmenų ir organizacijų sąrašas yra reguliariai ir bent kartą per šešis mėnesius atnaujinamas siekiant užtikrinti, kad yra pagrindas palikti juos sąraše."

„4 straipsnis

Valstybės narės, išnaudodamos policijos ir teismų bendradarbiavimo galimybes pagal (ES) sutarties VI antraštinę dalį, teikia viena kitai kuo didžiausią pagalbą užkertant kelią terorizmui ir su juo kovojant. Tam savo institucijų atliekamiems tyrimams ir procesiniams veiksmams dėl bet kurio iš priede išvardytų asmenų, grupių ir organizacijų, jos, gavusios prašymą, kiek įmanoma labiau išnaudoja turimas galias pagal Europos Sąjungos teisės aktus ir kitus valstybėms narėms privalomus tarptautinius susitarimus, sutartis bei konvencijas."

10. Bendrosios pozicijos 2001/931 priedo 2 punkte „Grupės ir organizacijos" nurodyta:

„* — Euskadi Ta Askatasuna/Tierra Vasca y Libertad/Baskų tėvynė ir laisvė (ETA)

(Toliau išvardytos organizacijos yra ETA teroristų grupės dalis: K.a.s.; Xaki; Ekin, Jarrai-Haika-Segi, Gestoras pro-amnistía)."

11. Šio priedo išnašoje nurodyta, kad „Asmenims, pažymėtiems „*", taikomas tik 4 straipsnis".

12. Pagal Tarybos deklaraciją, esančią protokolo dėl Bendrosios pozicijos 2001/931

priėmimo priede (toliau – Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą):

„Taryba, atsižvelgdama į Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 6 dalį, primena, kad bet kokia padaryta klaida dėl numatytų asmenų, grupių ar organizacijų suteikia teisę šaliai, kuriai padaryta žala, reikalauti teisingumo atkūrimo.“ [3]

13. 2002 m. vasario 5 d. ir kovo 11 d. Nutartimis *Audiencia Nacional*, esančio Madride, *Juzgado Central de Instrucción nº 5* pripažino *Segi* veiklą neteisėtą, remdamasis tuo, kad ši organizacija buvo už nepriklausomybę kovojančios baskų organizacijos ETA dalis, ir nurodė suimti kai kuriuos numanomus *Segi* vadovaujančius asmenis.

14. 2002 m. gegužės 23 d. Sprendimu [4] Europos žmogaus teisių teismas ieškovų pareikštą ieškinį tuo metu Europos Sąjungos narėmis buvusioms penkiolikai valstybių narių dėl Bendrosios pozicijos 2001/931 atmetė kaip nepriimtiną, remdamasis tuo, kad dėl jų nurodytos padėties ieškovų negalima pripažinti 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK) pažeidimo aukomis.

15. 2002 m. gegužės 2 d. ir birželio 17 d. Taryba, remdamasi ES 15 ir 34 straipsniais, priėmė bendrąsias pozicijas 2002/340/BUSP [5] ir 2002/462/BUSP [6], įgyvendinančias Bendrąją poziciją 2001/931. Šių dviejų bendrųjų pozicijų prieduose pateiktas atnaujintas asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikoma Bendroji pozicija 2001/931, sąrašas, kuriame vis dar yra *Gestoras Pro Amnistía* ir *Segi* pavadinimai, įrašyti tokiomis pačiomis formuluotėmis kaip ir pavadinimai, esantys Bendrosios pozicijos 2001/931 priede.

16. Reikėtų pridurti, kad *Gestoras Pro Amnistía* ir *Segi* kreipėsi į Tarybą, prašydamos leisti susipažinti su dokumentais, kuriais Taryba grindė savo sprendimą įrašyti šias organizacijas į Bendrosios pozicijos 2001/931 priedą. Tarybos generalinis sekretorius nusiuntė *Gestoras Pro Amnistía* ir *Segi* kelis dokumentus, susijusius su šia bendrąja pozicija. Manydamos, kad šie dokumentai su jomis nebuvo susiję nei konkrečiai, nei asmeniškai, abi organizacijos Tarybai pateikė naują prašymą, kurį ši atmetė 2002 m. gegužės 21 d. laišku, motyvuodama tuo, kad informacija, reikalinga parengti minėtos

3 — Neoficialus vertimas iš teksto prancūzų kalba, pateikto bylos medžiagoje.

4 — Nepaskelbtas, tačiau jį galima rasti tinklavietėje www.echr.coe.int.

5 — OL L 116, p. 75.

6 — OL L 160, p. 32.

bendrosios pozicijos priede esantį sąrašą, ją išnagrinėjus ir priėmus su tuo susijusius sprendimus, buvo grąžinta atitinkamoms nacionalinėms delegacijoms.

17. Be to, apeliantai byloje C-355/04 P nagrinėjant bylą tvirtino, kad 2005 m. birželio 20 d. Sprendimu *Audiencia National* (Madridas) ketvirtoji baudžiamųjų bylų kolegija, nagrinėjusi su *Segi* susijusią bylą, panaikino kaltinimus minėtai organizacijai tuo, kad ji buvo teroristinė grupuotė ir ETA dalis. Ispanijos Karalystė neginčijo, jog toks sprendimas buvo priimtas, tačiau nurodė, kad jis dar nėra įsiteisėjęs ir kad *Ministerio fiscal* (kaltintojas) ir Terorizmo aukų asociacija yra apskundusios jį *Tribunal Supremo*.

II — Procesas Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamos nutartys

18. Pirmosios instancijos teismo kanceliarija 2002 m. spalio 31 d. (byla T-333/02) ir 2002 m. lapkričio 13 d. (byla T-338/02) gavo du atskirus apeliantų pareikštus ieškinius Tarybai dėl žalos atlyginimo.

19. Apeliantai Pirmosios instancijos teismo prašė:

— įpareigoti Tarybą sumokėti po 1 000 000 EUR kiekvienai asociacijai ir po 100 000 EUR kiekvienam iš jų atstovų, atlyginant žalą, tariamai patirtą dėl *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* įtraukimo į asmenų, grupių ir organizacijų, nurodytų Bendrosios pozicijos 2001/931, įgyvendintos Bendrosiomis pozicijomis 2002/340 ir 2002/462, 1 straipsnyje, sąrašą,

— pripažinti, kad prie šių sumų turi būti pridėtos 4,5 % dydžio metinės palūkanos, skaičiuojamos nuo Pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo datos iki faktinio sumokėjimo,

— priteisti iš Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

20. Dokumentais, pateiktais Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai 2003 m. vasario 12 d., Taryba, remdamasi Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 114 straipsniu, abiejose bylose pareiškė prieštaravimą dėl priimtinumo. Taryba tvirtino, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* neturėjo teisės pareikšti ieškinio, kad ieškovai – fiziniai asmenys, naudoję šių organizacijų vardus, neturėjo įgaliojimų atstovauti

šioms organizacijoms, kad dėl šios priežasties advokato paskyrimas abiejų organizacijų vardu negalioja ir kad J. Zelarain Errasti neišdavė advokatui įgaliojimo, be to, Taryba tvirtino, jog Pirmosios instancijos teismas neturi jurisdikcijos, visų pirma todėl, kad nagrinėjamai bylai netaikomi EB 235 straipsnis ir EB 288 straipsnio antroji pastraipa ir, antra, todėl, kad Pirmosios instancijos teismas negali priimti sprendimo dėl Bendrosios pozicijos 2001/931 teisėtumo.

21. Savo pastabose dėl tokio prieštaravimo apeliantai prašė Pirmosios instancijos teismo pripažinti ieškinius priimtinus ir subsidiariai, jei Pirmosios instancijos teismas nuspręstų neturintis jurisdikcijos nagrinėti ieškinio dėl žalos atlyginimo, bet kuriuo atveju pripažinti, kad Taryba, priimdama minėtas bendrąsias pozicijas, pažeidė bendruosius Bendrijos teisės principus, kylančius iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų ir visų pirma iš EŽTK 1 straipsnio, 6 straipsnio 1 dalies ir 13 straipsnio.

22. 2003 m. birželio 5 d. Nutartimis Pirmosios instancijos teismo antrosios kolegijos pirmininkas leido Ispanijos Karalystei ir Jungtinei Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystei įstoti į abi bylas Tarybos pusėje.

23. Skundžiamose nutartyse, priimtose vadovaujantis Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 111 straipsniu, Pirmosios instancijos teismas atmetė apeliantų ieškinius, nepradėjęs žodinės proceso dalies.

24. Pirmosios instancijos teismas pirmiausia nusprendė, kad jis akivaizdžiai neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinių, nes jais reikalaujama atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl to, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtrauktos į asmenų, grupių ir organizacijų, nurodytų Bendrosios pozicijos 2001/931, įgyvendintos Bendrosiomis pozicijomis 2002/340 ir 2002/462, 1 straipsnyje, sąrašą.

25. Antra, Pirmosios instancijos teismas pripažino vis dėlto turintis jurisdikciją pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą nagrinėti ieškovų ieškinius dėl žalos atlyginimo tiek, kiek jie yra pagrįsti tuo, kad Taryba, priėmusi minėtas bendrąsias pozicijas, pažeidė Europos Bendrijos kompetenciją. Išnagrinėjęs ieškinius iš esmės, laikydamasis minėtų ribų, Pirmosios instancijos teismas atmetė juos kaip akivaizdžiai nepagrįstus.

26. Trečia, Pirmosios instancijos teismas taip pat atmetė subsidiarų apeliantų reikalavimą, pagrįstą akivaizdžiu Pirmosios instancijos teismo jurisdikcijos neturėjimu, pažymėjęs, kad nagrinėjant bylą Bendrijos teisme

„nėra teisinių priemonių, leidžiančių teismui priimti sprendimą bendro pobūdžio pareiškimo forma dėl klausimo, kurio dalykas nepatenka į nagrinėjamo ginčo sritį“ [7].

27. Galiausiai manydamas, kad yra ypatingos aplinkybės, kaip nurodyta Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 3 dalyje, Pirmosios instancijos teismas paskirstė bylinėjimosi išlaidas šalims.

III — Procesas Teisingumo Teisme ir šalių reikalavimai

28. Apeliantai minėtas nutartis apskundė beveik identiškais ieškiniais, pateiktais Teisingumo Teismo kanceliarijai 2004 m. rugpjūčio 17 d., kuriems suteikti numeriai C-354/04 P ir C-355/04 P.

29. Abiejose bylose apeliantai Teisingumo Teismo prašo:

— panaikinti skundžiamą nutartį,

— priimti galutinį sprendimą dėl ginčo ir patenkinti apeliantų reikalavimus Pirmosios instancijos teisme,

— priteisti iš Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

30. Abiejose bylose Taryba Teisingumo Teismo prašo:

— atmesti apeliacinį skundą kaip akivaizdžiai nepriimtiną,

— nepatenkinus pirmojo reikalavimo, atmesti apeliacinį skundą kaip nepagrįstą,

— prireikus grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui,

— priteisti iš apeliantų bylinėjimosi išlaidas.

31. Abiejose bylose Ispanijos Karalystės pateikti reikalavimai sutampa su Tarybos reikalavimais.

7 — Skundžiamų nutarčių 48 punktas.

IV — Analizė

A — *Dėl apeliacinių skundų priimtinumo*

32. Savo procesiniuose dokumentuose Taryba ir Ispanijos Karalystė tvirtina, kad apeliaciniai skundai yra nepriimtini, nes juose beveik pažodžiui tik atkartojami pirmojoje instancijoje jau pateikti teisiniai pagrindai ir argumentai.

33. Pagal EB 225 straipsnį, Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmąją pastraipą ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 112 straipsnio 1 dalies c punktą apeliaciniame skunde, kuriuo skundžiamas Pirmosios instancijos teismo sprendimas, turi būti tiksliai nurodytos skundžiamos sprendimo, kurį apeliantas prašo panaikinti, dalys ir teisiniai argumentai, kuriais paremtas šis skundas [8].

34. Tiesa yra tai, kaip pažymi Taryba ir Ispanijos Karalystė, kad apeliacinis skundas neatitinka tų nuostatų reikalavimų, jei jame nėra net jokio argumento, kuriuo būtų konkrečiai nurodyta teisės klaida, dėl kurios Pirmosios instancijos teismo sprendimas tariamai yra niekinis, o tik atkartojami Pirmosios instancijos teisme jau pateikti teisiniai pagrindai ir argumentai. Iš tiesų toks apeliacinis skundas tėra tik prašymas dar kartą išnagrinėti Pirmosios instancijos teismui pateiktą ieškinį, o Teisingumo Teismas nėra įgaliotas to daryti [9].

35. Vis dėlto, jei minėti reikalavimai yra įvykdyti, apeliacinis skundas, kuriuo skundžiamas Pirmosios instancijos teismo sprendimas, gali būti pagrįstas pirmojoje instancijoje jau pateiktais argumentais, siekiant įrodyti, kad, atmetęs apelianto pateiktus teisinius pagrindus ir argumentus, Pirmosios instancijos teismas pažeidė Bendrijos teisę [10].

36. Šioje byloje manau, kad Teisingumo Teismui pateiktuose apeliaciniuose skunduose ginčijamos skundžiamų nutarčių dalys nurodytos pakankamai aiškiai. Kaip yra akivaizdu visų pirma iš apeliacinių skundų 32 punkto, apeliantai tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, skundžiamų nutarčių 40 punkte nusprendęs, jog jis neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinių dėl žalos, tariamai padarytos dėl to, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtrauktos

8 — Visų pirma žr. 2000 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Kögler prieš Teisingumo Teismą* (C-82/98 P, Rink. p. I-3855, 21 punktas).

9 — Visų pirma žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 47 ir 51 punktai).

10 — Minėto sprendimo *Kögler prieš Teisingumo Teismą* 23 punktas.

į asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikoma Bendroji pozicija 2001/931, sąrašą (toliau – su teroro aktais susijusių asmenų sąrašas), atlyginimo.

37. Be to, tose apeliacinio skundo dalyse, kuriose ES 6 straipsnio 2 dalis, Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą ir 2002 m. gruodžio 19 d. Tarybos sprendimo 2003/48/TVR dėl policijos ir teismų bendradarbiavimo kovojant su terorizmu konkrečių priemonių įgyvendinimo pagal Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP 4 straipsnį [11] aštunta konstatuojamoji dalis nurodomos kaip teisinis Bendrijos teismo jurisdikcijos [12] nagrinėti apeliantų ieškinius dėl žalos atlyginimo pagrindas, į kurį Pirmosios instancijos teismas tariamai klaidingai neatsižvelgė, taip pat nurodyti teisiniai pagrindai, kuriais grindžiami prašymai panaikinti skundžiamas nutartis.

38. Taigi vien tai, kad apeliaciniuose skunduose pateiktos ilgos dokumentų, kuriuos apeliantai pateikė Pirmosios instancijos teisme, ištraukos, nenulemia apeliacinių skundų nepriimtinumo.

11 — OL L 16, 2003, p. 68.

12 — Tekste vartoju sąvoką „Bendrijos teismas“ (o kai kada – Teisingumo Teismas), kuri reiškia Teisingumo Teismą ir Pirmosios instancijos teismą, nors šiose bylose nagrinėjamas jų dalyvavimo ne Europos Sąjungos pirmajame ramstyje, kurį sudaro Bendrijos, klausimas.

39. Todėl siūlau Teisingumo Teismui atmesti Tarybos ir Ispanijos Karalystės pateiktą prieštaravimą dėl apeliacinių skundų priimtinumo.

B — *Dėl apeliacinių skundų esmės*

1. Preliminarūs svarstymai

40. Tiesa yra tai, kad apeliantų apeliacinio skundo pagrindai ir argumentai išdėstyti klaidingai, suskirstant juos į tris dalis, pavadintas „Dėl Bendrijos teismo jurisdikcijos“ (33–44 punktai), „Dėl žalos buvimo“ (45–49 punktai) ir „Europos Sąjungos Tarybos pasinaudojimas Europos Sąjungos veiklos padalijimu į tris ramsčius“ (50–59 punktai) [13].

41. Aišku, kad 45–49 punktuose pateiktomis apeliantų pastabomis, kuriomis siekiama įrodyti tariamą žalą ir tos žalos bei Bendrosios pozicijos 2001/931 priežastinį ryšį, neginčijamas joks Pirmosios instancijos teismo vertinimas, nes Pirmosios instancijos teismas šiais klausimais nieko nenusprendė. Taigi

13 — Neoficialus apeliacinio skundo dokumentų vertimas.

šios pastabos nesudaro apeliacinio skundo pagrindo ir galėtų turėti reikšmės nebent tuo atveju, jei Teisingumo Teismas panaikintų skundžiamas nutartis ir nuspręstų priimti galutinį sprendimą dėl ginčų pagal savo Statuto 61 straipsnio pirmąją pastraipą, kaip to prašo apeliantai.

42. Atvirkščiai, gana neaišku, kokio tikslo apeliantai siekia procedūriniu lygmeniu savo apeliacinių skundų 50–59 punktuose pateiktomis pastabomis, kurios yra labai painios ir, reikia pripažinti, pažodžiui atkartoja visą dalį pastabų, pateiktų Pirmosios instancijos teismui dėl Tarybos pareikšto prieštaravimo dėl priimtinumo.

43. Tose pastabose apeliantai kaltina Tarybą piktnaudžiavus procedūra. Remiantis galutine analize, jomis siekiama apkaltinti Tarybą sąmoningai atėmus apeliantams galimybę pasinaudoti teismine gynyba, nepanaudojus Bendrijos priemonės patvirtinti su teroro aktais susijusių asmenų, įskaitant asmenis, kuriems taikomas tik Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnis, sąrašą. Pasak apeliantų, panaudojus Bendrijos priemonę, tokie asmenys, įskaitant ir pačius apeliantus, būtų galėję pareikšti ieškinį Bendrijos teisme dėl jų įtraukimo į minėtą sąrašą užginčijimo ir gauti žalos atlyginimą. Šiuo atžvilgiu apeliantai remiasi neteisėta jų pačių diskriminacija dėl to, kad asmenys, kuriems turėjo įtakos minėtos bendrosios pozicijos 2 ir 3 straipsniuose nurodytos priemonės [14] ir kurie yra įtraukti į tą patį sąrašą, turi galimybę pasinaudoti teismine gynyba, nes tų priemonių imtasi Bendrijos veiksmų, kuriuos gali patikrinti Bendrijos teismas, forma. Tačiau savo dublikuose apeliantai galiausiai paprieštarauja tam argumentui ir tvirtina, kad Bendrosios pozicijos 2001/931 2 ir 3 straipsniai buvo taikomi ir jiems patiems.

44. Tokie svarstymai iškelia argumentus, kuriuos Pirmosios instancijos teismas, *remdamasis tvirtinama prielaida, kad jis turi jurisdikciją pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą,* ribotai išnagrinėjęs ieškinių dėl žalos atlyginimo esmę pirmojoje instancijoje, apsvarstė ir atmetė tuos ieškinius, padaręs išvadą, jog reikalavimai buvo akivaizdžiai nepagrįsti, nes Taryba nepasielgė neteisėtai [15]. Tačiau apeliaciniuose skunduose ir dublikuose nėra jokių ištraukų, kurios leistų teigti, kad apeliantai ginčija tas Pirmosios instancijos teismo nutarčių dalis, kurios yra susijusios su minėta išvada. Kaip jau pažymėjau šios išvados 36 punkte, atrodo, kad apeliaciniai skundai susiję tik su skundžiamų nutarčių 40 punkte esančiu pareiškimu dėl jurisdikci-

14 — Jos numato lėšų ir kito finansinio turto ar ekonominių išteklių įšaldymą ir teikimo draudimą.

15 — Skundžiamų nutarčių 41–47 punktai.

jos neturėjimo. Be to, atrodo, kad apeliantai iš tų svarstymų daro tokią išvadą: „todėl šis ginčas priklauso Bendrijos teismų jurisdikcijai pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą“ [16]. Būtent tai Pirmosios instancijos teismas nurodė skundžiamų nutarčių 42 punkte.

45. Todėl manau, kad apeliacinių skundų 50–59 punktuose pateikti svarstymai, kuriuos papildo dublikų 12–16 punktuose pateikti svarstymai, turėtų būti laikomi nepriimtinais, visų pirma todėl, kad jie neatitinka būtiniausių aiškumo ir tikslumo reikalavimų, ir, antra, todėl, kad juose tiksliai nenurodomos tos nutarčių dalys, dėl kurių pateikti apeliaciniai skundai.

46. Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad tokie svarstymai gali būti teisėtai aiškinami kaip skirti pagrįsti kitą apeliacinio skundo pagrindą dėl skundžiamų nutarčių 40 punkte esančio pareiškimo dėl jurisdikcijos neturėjimo, nepaisant to, kad tą pagrindą sudaro tariamas Tarybos negalėjimas remtis tuo, jog Bendrijos teismas neturi jurisdikcijos apeliantų atžvilgiu, toks pagrindas man vis dar atrodytų nepagrįstas.

47. Gana akivaizdu, kad, priešingai tam, kas tvirtinama dublikuose, apeliantams turėjo įtakos tik Bendrosios pozicijos 2001/931 1 ir 4 straipsniai, o 2 ir 3 straipsniai jiems neturėjo įtakos. Priešingas argumentas, pateiktas dublikuose, pagal kurį Bendrosios pozicijos 2001/931 priedo išnašoje paminėti tik į sąrašą įtraukti fiziniai asmenys, bet ne jame esančios grupės ir organizacijos, yra labai keistas, atsižvelgiant į tai, kad sąraše prie pavadinimų *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* taip pat buvo nurodytas simbolis „*“ ir kad sąvoka „asmenys“ yra pakankamai bendra, apimanti ir grupes, ir organizacijas.

48. Kaip Pirmosios instancijos teismas teisingai pripažino skundžiamose nutartyse [17], valstybių narių savitarpio pagalba, teikiama siekiant užkirsti kelią teroro aktams ir su jais kovoti, apie kurią kalbama minėtos bendrosios pozicijos 4 straipsnyje, patenka į policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sritį pagal ES sutarties VI antraštinę dalį. Apeliantai niekaip neįrodė nei pirmojoje instancijoje, nei Teisingumo Teisme, kad tokios savitarpio pagalbos turėjo būti nurodyta imtis ar ji bent jau turėjo būti įgyvendinta Bendrijos priemonėmis [18]. Be to, jie negali rimtai kaltinti Tarybos, kad ši jiems netaikė ir bendrosios pozicijos 2 ir 3 straipsniuose nurodytų sankcijų. Taigi niekaip nebuvo įrodyta, kad Taryba piktnaudžiavo procedūra ir pažeidė Bendrijos kompetenciją

16 — Dublikų 16 punktas. Tai pat žr. apeliacinių skundų 59 punktą.

17 — Skundžiamų nutarčių 45 punktas.

18 — Žr. skundžiamų nutarčių 46 punktą.

taip, kad galima būtų ginčyti, bent abstrakčiai, jog tai, kad Bendrijos teismai neturi jurisdikcijos, negali būti panaudota kaip argumentas prieš apeliantus.

49. Todėl manau, kad Teisingumo Teismas turėtų daugiausia dėmesio skirti apeliacinių skundų 33–44 punktuose pateiktam apeliacinio skundo pagrindui, susijusiam su tuo, kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė ES 6 straipsnio 2 dalį, Tarybos deklaraciją dėl teisės į teisingumo atkūrimą ir Sprendimo 2003/48 aštuntą konstatuojamąją dalį, ir su pareiškimu dėl jurisdikcijos neturėjimo, kuris nurodytas tame pagrinde. Dėl šios priežasties likusioje šios išvados dalyje nebesvarstysiu neginčijamų Pirmosios instancijos teismo nutarčių dalių, kurios apibendrintos šios išvados 25 ir 26 punktuose.

2. Motyvai, kuriuos Pirmosios instancijos teismas nurodė, pagrįsdamas pareiškimą, kad jis pats neturi jurisdikcijos

50. Pirmosios instancijos teismo motyvavimas, kuriuo remdamasis jis padarė išvadą, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti apeliantų ieškinių dėl žalos atlyginimo [19], iš esmės yra toks:

1) veiksmai, dėl kurių tariamai atsirado žala, kuria skundžiasi apeliantai – kitaip tariant Bendroji pozicija 2001/931 ir vėlesnės ją įgyvendinančios bendrosios pozicijos, pagal kurias pavadinimai *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtraukiami į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą, yra, kalbant apie su apeliantais susijusią dalį, grindžiami ES 34 straipsniu ir patenka į ES sutarties VI antraštinės dalies, susijusios su policijos ir teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, taikymo sritį [20];

2) joks ieškinys dėl žalos atlyginimo Sutarties VI antraštinės dalies srityje nenumatytas ir iš ES 46 straipsnio d punkto negalima kildinti jokios Bendrijos teismo kompetencijos nagrinėti tokį ieškinį [21];

3) apeliantai „tikriausiai“ neturi galimybės pasinaudoti jokia veiksminga teisminės gynybos priemone dėl *Segi* ir *Gestoras Pro Amnístia* įtraukimo į nagrinėjamą sąrašą [22];

4) tačiau pastaroji aplinkybė savaime nesuteikia Bendrijos teismui jurisdikcijos nagrinėti apeliantų ieškinių dėl žalos

19 — Skundžiamų nutarčių 40 punktas.

20 — Skundžiamų nutarčių 32 ir 33 punktai.

21 — Skundžiamų nutarčių 34–37 punktai.

22 — Skundžiamų nutarčių 38 punktas.

atlyginimo, atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos (toliau — Sąjunga) teisinė sistema pagrįsta įgaliojimų suteikimo principu, kuris išplaukia iš ES 5 straipsnio [23];

52. Tuo apeliacinio skundo pagrindu apeliantai, atrodo, neginčija Pirmosios instancijos teismo vertinimų, nurodytų šios išvados 50 punkto 1, 2 ir 3 papunkčiuose. Jų kaltinimai tiesiogiai nukreipti prieš Pirmosios instancijos teismo vertinimus, nurodytus to paties punkto 4 ir 5 papunkčiuose.

5) Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą negali būti pagrindas Bendrijos teismo jurisdikcijai šioje byloje [24].

53. Tačiau kadangi nagrinėjamas Bendrijos teismo jurisdikcijos klausimas, o tai yra viešosios tvarkos klausimas, kuris turi būti išnagrinėtas atsižvelgiant į visas reikšmingas faktines aplinkybes, o ne tik į tas aplinkybes, kurias nurodė šalys, manau, kad yra būtina persvarstyti ne tik konkrečią apeliantų apeliaciniuose skunduose nurodytą kritiką, bet visą motyvavimą, kuriuo remdamasis Pirmosios instancijos teismas padarė ginčijamą pareiškimą dėl jurisdikcijos neturėjimo, taip pat jo vertinimus, paminėtus šios išvados 50 punkto 1, 2 ir 3 papunkčiuose, kurių apeliantai neginčija.

3. Analizė

51. Apeliantų teigimu, Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, pripažinęs, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinių dėl žalos, tariamai padarytos įtraukus *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą. Jų nuomone, Pirmosios instancijos teismo jurisdikcijos teisinis pagrindas yra ES 6 straipsnio 2 dalis, skaitant ją kartu su Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą ir Sprendimo 2003/48 aštunta konstatuojamąja dalimi.

a) Priemonių, kurių buvo imtasi apeliantų atžvilgiu, teisinis pagrindas

54. Kaip matyti iš Bendrosios pozicijos 2001/931 penktos „konstatuojamosios dalies“, ši bendroji pozicija yra reakcija į suvokiamą būtinybę „imtis papildomų priemonių (įgyvendinant Saugumo Tarybos) Rezoliuciją 1373 (2001)“, pagal kurią visų valstybių reikalaujama imtis įvairių veiksmų

23 — Ten pat.

24 — Skundžiamų nutarčių 39 punktas.

kovai su terorizmu, įskaitant visų pirma teikimą viena kitai kuo didesnės pagalbos tiriant nusikaltimus ir atliekant kitus procesinius veiksmus dėl teroro aktų finansavimo ar rėmimo, įskaitant pagalbą gaunant jų turimus įrodymus, kurie yra būtini tyrimui.

55. Šiuo požiūriu Bendroji pozicija 2001/93 gali būti laikoma aktu, kuris *jo tikslų požiūriu* patenka į bendrosios užsienio ir saugumo politikos sistemą pagal ES sutarties V antraštinę dalį. Tačiau kai kurios tame akte numatytos priemonės – tos, kurios turi įtakos apeliantams *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi*, įtvirtintos 4 straipsnyje (t. y. valstybių narių savitarpio pagalba užkertant kelią terorizmui ir su juo kovojant bei visų pirma pagalba atliekant tyrimus ir baudžiamuosius procesinius veiksmus dėl bet kurio iš priede esančiame sąraše išvardytų asmenų), – yra *veiklos priemonės*, patenkančios į policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sritį pagal ES sutarties VI antraštinę dalį.

56. *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* įtraukimas į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą ir jų neišbraukimas iš to sąrašo buvo priemonė taikyti toms organizacijoms tik Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnį. Todėl sutinku su Pirmosios instancijos teismo vertinimu, nurodytu šios išvados 50 punkto 1 papunktyje, kad aktų, tariamai padariusių žalos apeliantų teisinei padėčiai, teisinis pagrindas yra ES sutarties VI antraštinėje dalyje esantis ES 34 straipsnis.

57. Tačiau taip pat noriu pabrėžti, kad nors pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalies antrą sakinį asmenys, grupės ir organizacijos, kuriuos Saugumo Taryba yra pripažinusi susijusius su terorizmu ir kuriems yra nusprendusi taikyti sankcijas, gali būti įtraukti į nagrinėjamą sąrašą, šiose bylose neteigiama, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtrauktos į tą sąrašą dėl to, jog jas įvardijo Saugumo Taryba. Todėl reikia pripažinti, kad Taryba visiškai savarankiškai nusprendė įtraukti jas į sąrašą, remdamasi vienos ar kelių valstybių narių pateikta informacija pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalies pirmajame sakinyje nurodytus kriterijus. Apskritai pažymiu, kad to akto 1 straipsnis nėra analogiškų Rezoliucijos 1373 (2001) nuostatų perkėlimas, o savarankiškas Tarybos sprendimas.

b) Dėl to, kad ES sutartyje nėra nuostatos, kuria remiantis galima būtų pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo, ir nuostatos,

suteikiančios Teisingumo Teismui jurisdikciją policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje

konvencijų, sudarytų pagal šią antraštinę dalį, išaiškinimo ir jas įgyvendinančių priemonių teisėtumo bei išaiškinimo.

58. Pritariu ir šios išvados 50 punkto 2 papunktyje minėtiems Pirmosios instancijos teismo vertinimams, tačiau noriu pateikti keletą paaiškinimų.

2. Pareiškimu, padarytu pasirašant Amsterdamo sutartį arba bet kada vėliau, kiekviena valstybė narė turi galimybę pripažinti Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus, kaip nurodyta 1 dalyje.

59. Pažymiu, kad ES 46 straipsnyje pateikiamas išsamus sąrašas (tai rodo pavartotas žodis „tik") Teisingumo Teismo įgaliojimų Sąjungos veiklos srityse, kurioms taikoma ES sutartis. Sutarties VI antraštinės dalies atžvilgiu 46 straipsnio b punkte nustatyta, kad „(EB), (EAPB) ir (Euratomo) steigimo sutarčių nuostatos dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo galių ir naudojimosi tomis galiomis taikomos tik šioms šios Sutarties nuostatoms" „atsižvelgiant į (ES) 35 straipsnyje numatytas sąlygas".

3. Valstybė narė, darydama pareiškimą pagal 2 dalį, nurodo, kad arba:

a) bet kuris tos valstybės teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti apskundžiami teismine tvarka, gali prašyti Teisingumo Teismą priimti prejudicinį sprendimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu ir su 1 dalyje minėtų aktų teisėtumu ar išaiškinimu susijusiu klausimu, jei tas teismas mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą, arba

60. ES 35 straipsnyje nustatyta:

„1. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijai, laikantis šiame straipsnyje išdėstytų sąlygų, priklauso priimti prejudicinius sprendimus dėl pamatinių ir kitų sprendimų teisėtumo bei išaiškinimo, dėl

b) bet kuris tos valstybės teismas gali prašyti Teisingumo Teismą priimti prejudicinį sprendimą jo nagrinėjamoje

byloje iškilusiu ir su 1 dalyje minėtų aktų teisėtumu ar išaiškinimu susijusiu klausimu, jei tas teismas mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą.

4. Kiekviena valstybė narė, pagal 2 dalį padariusi pareiškimą ar jo nepadariusi, turi teisę pateikti Teisingumo Teismui bylos faktų išdėstymą arba rašytines pastabas tais atvejais, kai bylos iškeliamos pagal 1 dalį.

5. Teisingumo Teismo jurisdikcijai nepriklauso prižiūrėti, ar valstybės narės policijos arba kitų teisėsaugos tarnybų atliktos operacijos yra teisėtos arba adekvačios ir ar valstybės narės vykdo joms priklausančias pareigas palaikyti viešąją tvarką bei užtikrinti vidaus saugumą.

6. Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso pamatinių ir kitų sprendimų teisėtumo peržiūra valstybės narės arba Komisijos iškeltose bylose dėl kompetencijos stokos, esminio procedūrinio reikalavimo pažeidimo, šios Sutarties arba bet kurios su jos taikymu susijusios teisės normos pažeidimo ar piktnaudžiavimo įgaliojimais. Šioje dalyje numatytos bylos keliamos per du mėnesius nuo to teisės akto paskelbimo.

7. Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti visus valstybių narių tarpusavio ginčus dėl teisės aktų, priimtų pagal 34 straipsnio 2 dalį, išaiškinimo arba taikymo, jei per šešis mėnesius nuo to laiko, kai dėl tokio ginčo į Tarybą kreipėsi vienas iš jos narių, Taryba negali tokio ginčo išspręsti. Teisingumo Teismo jurisdikcijai taip pat priklauso spręsti valstybių narių ir Komisijos ginčus dėl konvencijų, sudarytų pagal 34 straipsnio 2 dalies d punktą, išaiškinimo arba taikymo."

61. Taigi ES 35 straipsnis nenumato ieškinio dėl žalos, padarytos Sąjungos veiksmais policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, atlyginimo.

62. Vis dėlto noriu nedelsdamas pažymėti, kad, mano nuomone, nors ES 46 straipsnio b punktas kartu su ES 35 straipsniu nenumato *Bendrijos* teismo jurisdikcijos nagrinėti ieškinius dėl žalos, padarytos Sąjungos veiksmais policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, atlyginimo, pagal bendrą taisyklę dėl tos priežasties jis neužkerta kelio pareikšti tokių ieškinių teismui. ES sutartyje tokie ieškiniai neminimi, tačiau ji jų ir nedraudžia. Prie šio aspekto dar sugrįšiu vėliau.

63. Taip pat pritariu Pirmosios instancijos teismo vertinimui, kad ES 46 straipsnio d punktas nesuteikia Bendrijos teismui papildomos kompetencijos [25].

64. Iš tiesų ES 46 straipsnio d punkte, kuriame nustatyta, kad „(EB), (EAPB) ir (Euratomo) steigimo sutarčių nuostatos dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo galių ir naudojimosi tomis galiomis taikomos" „(ES) 6 straipsnio 2 daliai dėl institucijų veiklos tokiu mastu, kokiu Teisingumo Teismas turi jurisdikciją pagal Europos Bendrijų steigimo sutartis ir pagal šią Sutartį", ir kuris buvo įtrauktas į ES sutartį Amsterdamo sutartimi, paprasčiausiai paaiškinama, kad Bendrijos teismas gali patikrinti, ar institucijų aktai atitinka pagrindines teises, kurias Sąjunga pripažįsta „bendraisiais Bendrijos teisės principais" tomis aplinkybėmis, kuriomis tas teismas turi jurisdikciją įsikišti *kitais pagrindais*. Taigi ta nuostata nenustato konkrečios Bendrijos teismo jurisdikcijos ar konkrečios pažeistų pagrindinių žmogaus teisių gynimo priemonės, kuri prilygtų *Verfassungsbeschwerde* Vokietijos teisėje ar *recurso de amparo* Ispanijos teisėje [26].

65. Taip pat kitu aspektu pažymiu, kad pagal ES 46 straipsnio f punktą Bendrijos teismas turi jurisdikciją aiškinti ir taikyti tą patį ES 46 straipsnį, susijusį su Teisingumo Teismo įgaliojimais. Taigi tiek, kiek jis turi jurisdikciją pagal ES sutartį, ir tam, kad pasinaudotų tokia jurisdikcija, Bendrijos teismas taip pat yra įgaliotas aiškinti ir taikyti ES 6 straipsnio 2 dalį dėl institucijų veiksmų, laikantis ES 46 straipsnio d punkto nuostatų.

66. Toliau manau, kad, naudojantis tais įgaliojimais pagal ES 46 straipsnio f punktą, Bendrijos teismui nedraudžiama atsižvelgti ir į kitas ES sutarties nuostatas, nors jos nepaminėtos ES 46 straipsnyje. Šiuo atžvilgiu pažymiu, kad pagal 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl sutarčių teisės (toliau — Vienos konvencija) 31 straipsnio 1 dalį, aiškinant tarptautinę sutartį, jos sąvokos turi būti aiškinamos „jų kontekste", o tai, *inter alia*, apima sutarties „tekstą", „įskaitant jos preambulę ir priedus". Taigi šių apeliacinių skundų kontekste ir siekiant išnagrinėti Bendrijos teismo jurisdikciją nagrinėti apeliantų pareikštus ieškinius dėl žalos atlyginimo niekas netrukdo Teisingumo Teismui atsižvelgti visų pirma į ES sutarties preambulę ir „Bendrąsias nuostatas" jos I antraštinėje dalyje, kaip antai ES 5 straipsnis, kurį Pirmosios instancijos teismas minėjo skundžiamose nutartyse, arba ES 6 straipsnio 1 dalis.

25 — Skundžiamų nutarčių 37 punktas.

26 — Klausimas, susijęs su galimybės pareikšti konkretų ieškinį Bendrijos teisme numatymu Sąjungos teisinėje sistemoje, siekiant apginti pagrindines teises, kartu su kitais pasiūlymais buvo iškeltas Tarpvyriausybinėje konferencijoje, svarsčiusioje Mastrichto sutarties pakeitimus, tačiau šis pasiūlymas nebuvo priimtas patvirtinus Amsterdamo sutartį.

c) Dėl Tarybos deklaracijos dėl teisės į teisingumo atkūrimą, kaip pagrindo Bendrijos teismo jurisdikcijai nagrinėti apeliantų ieškinius dėl žalos atlyginimo, tinkamumo

67. Be to, šios išvados 50 punkto 5 papunktyje nurodytas Pirmosios instancijos teismo vertinimas, kad Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą nėra pagrindas Bendrijos teismo jurisdikcijai nagrinėti apeliantų ieškinius dėl žalos atlyginimo, neginčijamai atrodo teisingas [27].

68. Visų pirma ta deklaracija niekaip neleidžia manyti, kad žalos atlyginimo dėl klaidos, susijusios su asmenimis, grupėmis ar organizacijomis, įtrauktais į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą, gali būti reikalaujama pareiškiant ieškinį *Bendrijos* teisme.

69. Be to, tokio ieškinio Bendrijos teisme neleidžia pareikšti ES sutarties nuostatos, kurių, savaime suprantama, negalima panaikinti ar pakeisti deklaracija, pridėta prie protokolo, fiksuojančio antrinės teisės akto, kaip antai bendroji pozicija, patvirtinimą.

27 — Skundžiamų nutarčių 39 punktas.

70. Vis dėlto toliau nurodysiu, kodėl deklaracija, kuria remiasi apeliantai, mano nuomone, nėra visiškai bereikšmė.

d) Dėl tariamos teisės į veiksmingą teisminę apeliantų teisių gynybą neturėjimo

71. Vis dėlto manau, kad Pirmosios instancijos teismo vertinimas, jog apeliantai neturėjo galimybės pasinaudoti teisminės gynybos priemone dėl *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* įtraukimo į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą, o tas vertinimas, be kita ko, yra suformuluotas neįprastai painiai [28], yra nepateisinamas, tačiau kai kuriais aspektais nestebina.

72. Prieš nurodydamas priežastis, dėl kurių esu linkęs manyti, jog tas vertinimas yra nepateisinamas, noriu parodyti jo pasekmių rimtumą.

28 — Turiu omenyje prieveiksmio „tikriausiai“ vartojimą pirmame skundžiamų nutarčių 38 punkto sakinyje po pabrėžiančios frazės „reikia pripažinti“. („Dėl ieškovų nurodytos veiksmingos teisminės gynybos priemonės nebuvimo reikia pripažinti, kad ieškovai tikriausiai neturi galimybės pasinaudoti jokia veiksminga teisminės gynybos priemone nei Bendrijos teismuose, nei nacionaliniuose teismuose dėl (*Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi*) įtraukimo į asmenų, grupių ar organizacijų, susijusių su teroro aktais, sąrašą“).

i) Išvados, kad apeliantai neturi galimybės pasinaudoti savo teisių teismine gynyba, pasekmės

73. Reikia prisiminti, kad pagal Amsterdamo sutartimi pakeisto ES 6 straipsnio 1 dalį „Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principais, t. y. principais, kurie valstybėms narėms yra bendri".

74. ES 6 straipsnio 2 dalyje, kurioje pirminės teisės nuostata įtvirtinamas Teisingumo Teismo praktikoje nusistovėjęs principas dėl EB sutarties taikymo ir kuri išplečia šio principo taikymą visoms Sąjungos sritims, nurodyta, kad „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai".

75. Svarbiausia reikšmė, kurią ES ir EB sutarčių redakcijos po pakeitimų Amsterdamo sutartimi suteikia teisinės valstybės principui ir pagrindinių teisių apsaugai [29] ir kuri yra plačiai bei įvairiai šlovinama literatūroje, taip pat yra akivaizdi iš kitų tų sutarčių nuostatų: ES 7 straipsnio, kuriame numatyta procedūra, pagal kurią Taryba gali nuspręsti, kad valstybė narė šiurkščiai ir nuolat pažeidžia vieną ar daugiau ES 6 straipsnio 1 dalyje nurodytų principų, suteikiant galimybę sustabdyti tam tikras taikant ES sutartį atsirandančias tos valstybės narės teises; ES 49 straipsnyje, kuriame nustatyta naujų valstybių stojimo į ES sąlyga – gerbti ES 6 straipsnio 1 dalyje nurodytus principus; ir ES 11 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią „plėtoti ir stiprinti demokratiją, teisinę valstybę bei pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms" yra vienas iš bendrosios užsienio ir saugumo politikos tikslų, o pagal EB 177 straipsnio 2 dalį ir EB 181a straipsnio 1 dalį Bendrijos politika plėtrą remiančio bendradarbiavimo, ekonominio, finansinio ir techninio bendradarbiavimo su trečiosiomis valstybėmis srityse turi padėti siekti šio tikslo.

76. Taip pat reikėtų paminėti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, kurią 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje iškilmingai paskelbė Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija, prieš tai ją patvirtinus valstybių narių valstybių ar vyriausybių vadovams (toliau – Chartija). Nors ši Chartija nėra privalomas teisinis dokumentas, pagrindinis jos tikslas, kaip yra akivaizdu iš jos pream-

29 — ES sutarties preambulėje nurodyta, kad valstybės narės „patvirtina savo ištikimybę laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms bei pagrindinėms laisvėms ir teisinės valstybės principams".

bulės, yra dar kartą įtvirtinti „pagrindines teises, kylančias iš visoms valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų ir tarptautinių įsipareigojimų, Europos Sąjungos sutarties ir Bendrijos sutarčių, <...> (EŽTK), Bendrijos ir Europos Tarybos priimtų socialinių chartijų ir <...> Teisingumo Teismo ir Europos žmogaus teisių teismo praktikos“ [30].

77. Dėl teisinės valstybės principo norėčiau priminti, kad Teisingumo Teismas jau padarė išvadą Europos Bendrijos atžvilgiu, apibūdinęs ją kaip „teisinę Bendriją“, kad valstybės narės ir institucijos negali išvengti patikrinimo, ar jų priimti teisės aktai atitinka EB sutartį ir bendruosius teisės principus, kurie apima ir pagrindines teises [31]. Taip pat reikia pripažinti, kad jei Sąjunga yra grindžiama teisinės valstybės principu (ES 6 straipsnio 1 dalis), jos institucijoms ir valstybėms narėms, kurios ją sudaro, negali būti netaikoma teisminė kontrolė, ar jų aktai atitinka Sutartį, visų pirma ES 6 straipsnio 2 dalį, net kai jos veikia remdamosi ES sutarties V ir VI antraštinėmis dalimis.

78. Kalbant apie pagrindinių teisių, sudarančių sudedamąją bendrųjų teisės principų dalį, apsaugą, užtikrinant jų laikymąsi, Teisingumo Teismas remiasi valstybėms narėms bendromis konstitucinėmis tradicijomis ir tarptautinių dokumentų žmogaus teisių apsaugos srityje, kuriuos priimant dalyvavo valstybės narės arba prie kurių jos prisijungė, gairėmis. EŽTK šiame kontekste turi „ypatingą reikšmę“. Kaip toliau nurodė Teisingumo Teismas, iš to išplaukia, kad Bendrijoje negali būti priimamos, pripažįstamos ir garantuojamos priemonės, nesuderinamos su pagarba žmogaus teisėms, ir todėl tai yra Bendrijos aktų teisėtumo sąlyga [32]. Atsižvelgiant į ES 6 straipsnio 2 dalies tekstą ir šio straipsnio vietą tarp ES sutarties I antraštinės dalies „Bendrųjų nuostatų“, analogiškus svarstymus reikia pritaikyti priemonėms, kuriomis išreiškiami Sąjungos veiksmai bendrosios užsienio ir saugumo politikos („antrojo ramsčio“) srityje bei policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose („trečiojo ramsčio“) srityje.

79. Todėl pagarba žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principui yra „vidaus“ aspektas, kuris yra Sąjungos pagrindas ir kriterijus vertinant jos institucijų ir valstybių narių veiksmų teisėtumą tose srityse, kuriose Sąjunga turi

30 — 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (C-540/03, Rink. p. I-5769, 38 punktas).

31 — 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Les Verts prieš Parlamentą* (294/83, Rink. p. 1339, 23 punktas) ir 2002 m. liepos 25 d. Sprendimas *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* (C-50/00 P, Rink. p. I-6677, 38 punktas).

32 — Visų pirma žr. 1991 m. birželio 18 d. Sprendimą *ERT* (C-260/89, Rink. p. I-2925, 41 punktas); 1996 m. kovo 28 d. Nuomonę 2/94 (Rink. p. I-1759, 33 ir 34 punktai); 1997 m. gegužės 29 d. Sprendimą *Kremzow* (C-299/95, Rink. p. I-2629, 14 punktas) ir minėto sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą* 35 punktą.

kompetenciją, ir „išorės" aspektas, vertinant tai kaip vertybę, kuri turi būti „eksportuojama" už Sąjungos ribų įtikinėjimo, skatinimo bei derybų priemonėmis.

80. Teisingumo Teismas jau yra pabrėžęs, kad teisė į veiksmingą apeliantų šioje byloje nurodomų teisių teisminę gynybą sudaro bendrųjų teisės principų, kylančių iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, neatskiriamą dalį ir taip pat yra įtvirtinta ES 6 straipsnio 1 dalyje ir EŽTK 13 straipsnyje [33]. Pridurčiau, kad nagrinėjama teisė taip pat pripažįstama Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, priimtos 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija 217 A (III), 8 ir 10 straipsniuose bei 1966 m. gruodžio 16 d. priimto ir 1976 m. kovo 23 d. įsigaliojusio Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 2 straipsnio 3 dalyje ir 14 straipsnio 1 dalyje [34]. Chartijoje ši teisė numatyta 47 straipsnyje.

81. Reikėtų pažymėti, kad rėmimasis pagrindine teise į veiksmingą teisminę gynybą šioje byloje yra ypač svarbus, nes tokia gynyba savo ruožtu paveikia Sąjungos teisės pripažįstamas ir saugomas pagrindines teises. Savo ieškiniuose Pirmosios instancijos teismui apeliantai tvirtino, pasitelkdami argumentus, kurie nėra neįrodomi, kad įtraukimas į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą, dėl kurio jie skundžiasi, pažeidė tikrąsias pagrindines organizacijų *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* ir (arba) jų atstovų teises, visų pirma tokias, kaip nekaltumo prezumpcija (EŽTK 6 straipsnio 2 dalis ir Chartijos 48 straipsnio 1 dalis), saviraiškos laisvė (EŽTK 10 straipsnis ir Chartijos 11 straipsnis), asociacijos laisvė (EŽTK 11 straipsnis ir Chartijos 12 straipsnis) ir teisė į privataus gyvenimo gerbimą (EŽTK 8 straipsnis ir Chartijos 7 straipsnis) [35].

82. Taigi pripažinimas, kaip Pirmosios instancijos teismas manė turintis tai padaryti skundžiamose nutartyse, kad apeliantams atimama galimybė pasinaudoti veiksminga teisminės gynybos priemone dėl jų įtraukimo į jau minėtą sąrašą, reikštų pripažinimą, kad policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje gali atsirasti situacijų, kuriose, kai nėra teisminės gynybos priemonės, Sąjungos veiksmai iš esmės gali

33 — Visų pirma žr. 1986 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Johnston* (222/84, Rink. p. 1651, 18 punktas); 2001 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *Komisija prieš Austriją* (C-424/99, Rink. p. I-9285, 45 punktas) ir minėto sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* 39 punktą.

34 — Teisingumo Teismas jau turėjo progą pažymėti, kad Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas yra vienas iš tarptautinių žmogaus teisių apsaugos dokumentų, į kurį jis atsižvelgia taikydamas bendruosius Bendrijos teisės principus (žr. minėto sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą* 37 punktą ir minėtą teismų praktiką).

35 — Apeliacinių skundų 46 punkte apeliantai mini saviraiškos laisvę bei *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* teisę į įvaizdį ir reputaciją, taip pat šių organizacijų atstovų saviraiškos laisvę, asociacijos laisvę ir teisę į jų privataus gyvenimo ir reputacijos gerbimą.

nebaudžiamai pažeisti visas kitas teises ir pagrindines laisves, kurias Sąjunga teoriškai pripažįsta gerbianti.

83. Nors tiesa yra tai, kad, vadovaujantis Europos žmogaus teisių teismo praktika, vadinamoji „teisė į teismą" nėra absoliuti ir gali būti ribojama, reikia prisiminti, kad, pasak to Teismo, tokie ribojimai leidžiami tik tais atvejais, jei jais siekiama teisėto tikslo, jei jie yra proporcingi tam tikslui ir neriboja asmens galimybės kreiptis į teismą taip, kad paneigiama pati tos teisės esmė [36]. Nemanau, kad tie reikalavimai yra įvykdomi, jei apeliantams nesuteikiama jokios galimybės apginti savo teisių teisme, kaip tai nustatė Pirmosios instancijos teismas, ir toks ribojimas būtų ne konkretaus reglamentavimo, skirto apriboti galimybę kreiptis į teismą siekiant konkretaus tikslo, rezultatas, o prilygtų nenustatymui adekvačių teisių gynimo priemonių visoje Sąjungos veiklos srityje.

84. Be to, noriu pažymėti, kad Europos žmogaus teisių teismas pabrėžė, jog EŽTK 1 straipsnyje, pagal kurį „Susitariančiosios Šalys kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam asmeniui garantuoja (EŽTK) I skyriuje apibrėžtas teises bei laisves", neišskiriamas joks atitinkamų normų ar priemonių pobūdis ir nenustatoma, kad EŽTK gali būti netaikoma kurios nors iš tų valstybių „jurisdikcijos" daliai [37].

85. Jei tokiu atveju kaip apeliantų iš tiesų nėra veiksmingos teisminės gynybos priemonės, tai būtų ne tik labai rimtas ir itin neteisingas sistemos nesuderinamumas pačioje Sąjungoje, bet taip pat prilygtų situacijai, kurioje, išoriniu požiūriu, Sąjungos valstybėms narėms gresia Europos žmogaus teisių teismo pasmerkimas ir menkinamas ne tik Sąjungos įvaizdis bei identitetas tarptautiniu lygmeniu [38], bet taip pat silpninama jos derybinė pozicija trečiųjų valstybių atžvilgiu, ir teoriškai kyla rizika, kad jos pradės taikyti nuostatas dėl žmogaus teisių gerbimo (vadinamąsias „abipusiškumo nuostatas"), kurias Sąjunga pati vis dažniau reikalauja įtraukti į savo sudaromas tarptautines sutartis [39].

36 — Žr. 1998 m. spalio 28 d. Sprendimą *Osman prieš Jungtinę Karalystę* (*Recueil des arrêts et décisions*, 1998-VIII, p. 3124, § 147) ir 1999 m vasario 18 d. Sprendimą *Waite ir Kennedy prieš Vokietiją* (*Recueil des arrêts et décisions*, 1999-I, p. 393, § 59).

37 — 1998 m. sausio 30 d. Sprendimas *Jungtinė Turkijos komunistų partija ir kt. prieš Turkiją* (*Recueil des arrêts et décisions*, 1998-I, p. 1, § 29) ir 1999 m. vasario 18 d. Sprendimas *Matthews prieš Jungtinę Karalystę* (*Recueil des arrêts et décisions*, 1999-I, p. 251, § 29).

38 — „Įtvirtinti savo identitetą tarptautinėje arenoje, ypač įgyvendinant bendrą užsienio ir saugumo politiką" pagal ES 2 straipsnį yra vienas iš Sąjungos tikslų.

39 — Tokios nuostatos, kurios laikomos „esminėmis" sudarant sutartis, gali leisti Susitariančiosioms Šalims sustabdyti sutarčių taikymą ir net pasitraukti iš sutarties jos pažeidimo atveju.

86. Visų pirma įsipareigojimų, kuriuos, pasirašydamos EŽTK, prisiėmė valstybės narės, požiūriu visiškai neįtikėtina, kad Europos žmogaus teisių teismas išplėstų lygiavertiškumo prezumpcijos žmogaus teisių apsaugos srityje, kurią jis nustatė tarp EŽTK ir Bendrijos teisės (arba, kitaip tariant, Sąjungos „pirmojo ramsčio"), taikymą Sąjungos trečiajam ramsčiui, ir todėl tas Teismas gali tik labai ribotai patikrinti Bendrijos institucijų priimtų aktų suderinamumą su EŽTK [40]. Kita vertus, labai tikėtina, kad išsamiai nagrinėjant institucijų pagal ES sutarties VI dalį priimtų aktų suderinamumą su EŽTK, Europos žmogaus teisių teismas ateityje nuspręs, jog Sąjungos valstybės narės pažeidė tos Konvencijos nuostatas ar bent jau jos 6 straipsnio 1 dalį ir (arba) 13 straipsnį.

87. Noriu panagrinėti kitus du aspektus dėl santykio su EŽTK.

88. Pirma, manau, kad Europos žmogaus teisių teismo priimtas sprendimas pagal EŽTK 34 straipsnį dėl apeliantų pareiškimų tam Teismui (žr. šios išvados 14 punktą) nesuteikia patvirtinimo ką tik mano nurodytu požiūriu ir juo labiau nepašalina apeliantų teisės į veiksmingą teisminės gynybos priemonę pažeidimo galimybės šioje byloje *Sąjungos teisės požiūriu.* Tai sprendimas ne dėl bylos esmės, bet dėl priimtinumo, pagrįstas tuo, kad, *atsižvelgiant į konkretų nagrinėjamo atvejo pobūdį,* apeliantai nėra „aukos" EŽTK 34 straipsnio prasme, o tai yra tik procedūrinė EŽTK nuostata ir todėl, mano nuomone, negali turėti reikšmės pagrindinių teisių apsaugai Sąjungoje [41].

89. Antra, nereikia nė priminti, kad dėl to, jog bet kuriuo atveju būtų įmanoma kreiptis į Europos žmogaus teisių teismą dėl pagrindinių žmogaus teisių pažeidimo dėl aktų, kuriuos institucijos priėmė policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, toje srityje nėra tų teisių apsaugos spragos. Europos žmogaus teisių teismo atlikta peržiūra yra subsidiari, *nepriklausanti* Sąjungos sistemai, todėl nepašalintų adekvačių pagrindinių žmogaus teisių apsaugos garantijų trūkumo *sistemoje* ir neištaisytų

40 — Žr. EŽTT 2005 m. birželio 30 d. Sprendimą *Bosphorus prieš Airiją* (*Recueil des arrêts et décisions*, 2005-VI), kuris, kaip aiškiai nurodyta jo 72 punkte, yra susijęs tik su Sąjungos „pirmojo ramsčio nuostatomis".

41 — Atvirkščiai, man atrodo, kad negalima abejoti apeliantų suinteresuotumu pareikšti ieškinį šioje byloje.

rimto neatitikimo, kuris, kaip jau įrodžiau pirmiau, kyla iš pačios sistemos.

90. Tačiau pridurčiau, kad jei Teisingumo Teismas pritartų tokios žmogaus teisių gynimo spragos policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje pripažinimui, įvairių valstybių narių nacionaliniai teismai manytų turintys teisę, jei jiems būtų pateikti ieškiniai, patikrinti, ar Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimti aktai [42] atitinka *jų atitinkamų nacionalinių teisės sistemų nebūtinai identiškai garantuojamas* pagrindines teises. Tai pažeistų Sąjungos piliečių lygybę įstatymui. Vadinamųjų „kryžminių patikrinimų" pagal vidaus teisę teoriją, susiformavusią daugelio valstybių narių konstitucinėje teismų praktikoje kaip kliūtis institucijoms pasinaudoti Bendrijai perduotomis tam tikromis suvereniteto dalimis [43], trečiajame Sąjungos ramstyje būtų galima taikyti daug konkrečiau, nei ji buvo taikoma Bendrijos veiksmų atžvilgiu.

42 — Bendrosios pozicijos (ES 34 straipsnio 2 dalies a punktas), pamatiniai sprendimai (ES 34 straipsnio 2 dalies b punktas), sprendimai ir priemonės, būtinos tiems sprendimams įgyvendinti (ES 34 straipsnio 2 dalies c punktas) ir konvencijas įgyvendinančios priemonės (ES 34 straipsnio 2 dalies d punktas).

43 — Ši teorija yra pakankamai gerai žinoma ir jos čia nebūtina aiškinti. Pakanka paminėti visų pirma 1986 m. spalio 22 d. *Bundesverfassungsgericht* sprendimą, žinomą pavadinimu *Solange II*, *BverfGE*, 73, 339 ir 1989 m. balandžio 21 d. Italijos Konstitucinio Teismo sprendimą Nr. 232, *Fragd*, *Foro it.*, 1990, I, 1855.

ii) Apeliantams neatimta galimybė veiksmingai apsiginti savo teises teisme

91. Pabrėžus rimtas tokios išvados, kokia buvo padaryta skundžiamų nutarčių 38 punkte, t. y., kad nėra galimybės teismuose apginti (pagrindinių) teisių, kuriomis remiasi apeliantai, pasekmes, atrodo, yra dar akivaizdžiau, kad, jei įmanoma, ES sutartis turėtų būti aiškinama taip, jog tokia apsauga būtų užtikrinta *pačioje sistemoje*, kuri buvo sukurta ta Sutartimi [44].

— Teisminės gynybos priemonių dėl nacionalinių priemonių, įgyvendinančių Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnį, nepakankamumas apeliantų teisių teisminei gynybai užtikrinti ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo pagal ES 35 straipsnio 1 dalį nepakankamumas

92. Reikia turėti omenyje, kaip nurodė Pirmosios instancijos teismas [45], kad šioje byloje apeliantai reikalauja kompensacijos už jų (pagrindinių) teisių pažeidimą, atsiradusį

44 — Pažymėčiau, kad EŽTK 13 straipsnis rodo, jog išorinės kontrolės, ar Susitariančiosios Valstybės paiso teisių ir pagrindinių laisvių, buvimas neatleidžia tų valstybių nuo pareigos nustatyti vidaus kontrolės priemones.

45 — Skundžiamų nutarčių 38 punktas.

ne tiek dėl to, kad jiems buvo taikomos Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnyje nustatytos priemonės, bet dėl to, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtrauktos į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą. Taigi žala, kuria jie skundžiasi, kyla nepaisant to, ar minėtą straipsnį įgyvendinančios nacionalinės priemonės faktiškai yra patvirtintos.

93. Todėl Pirmosios instancijos teismas teisingai nurodė, kad tokių teisių apsaugos negali sudaryti galimybė remtis (deliktine) atskirų valstybių narių atsakomybe už nacionalinius aktus, priimtus pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnį [46].

94. Tada Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad Teisingumo Teismo įgaliojimas priimti prejudicinius sprendimus dėl teisėtumo pagal ES 35 straipsnio 1 dalį yra vienodai nepakankamas kaip priemonė užtikrinti tokią apsaugą. Pritariu tokiam vertinimui, net nepaisant skundžiamose nutartyse nurodyto motyvo, t. y., kad tas įgaliojimas nesusijęs su bendrosiomis pozicijomis, o tik su pamatiniais sprendimais bei sprendimais [47], ir nepaisant galimybės perkvalifikuoti Bendrosios pozicijos 2001/931 į sprendimą remiantis to akto turiniu.

95. Verčiau pažymiu, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą, įskaitant prašymą, susijusį su akto teisėtumu, nėra teisių gynimo priemonė tikrąja šios sąvokos prasme. Jis yra nacionalinių teismų ir Bendrijos teismo bendradarbiavimo priemonė, naudojama nagrinėjant ieškinį, kuris gali būti pareikštas nacionaliniuose teismuose. Paprastai prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo pridedamas prie ieškinio dėl panaikinimo, pareikšto nacionaliniu lygmeniu dėl nacionalinių priemonių, įgyvendinančių aktą, kurio teisėtumas ginčijamas. Mano nuomone, gan sunku tokioje byloje kaip ši remtis Teisingumo Teismo įgaliojimu priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo pagal ES 35 straipsnio 1 dalį nagrinėjant ieškinį, kuriuo ginčijamos galimos priemonės, įgyvendinančios Bendrosios pozicijos 2001/931 4 straipsnį. Tas straipsnis nesuteikia valstybėms narėms ir jų valdžios institucijoms naujų galių, o tik skatina ar daugiausia reikalauja iš jų naudoti „turimus įgaliojimus pagal Europos Sąjungos aktus ir kitas tarptautines sutartis, susitarimus ir konvencijas, kurios valstybėms narėms yra privalomos“. Šiais įgaliojimais galima buvo ir šiuo metu galima pasinaudoti asmenų, išvardytų Bendrosios pozicijos 2001/931 priede, atžvilgiu

46 — Ten pat.

47 — Ten pat.

net nesant tokio akto [48]. Taigi neįsivaizduoju, kaip konkretaus asmens įtraukimo į minėtą sąrašą teisėtumo klausimas gali turėti reikšmės nacionaliniam teismui nagrinėjant tokių nacionalinių priemonių, kokios nurodytos 4 straipsnyje, teisėtumą.

97. Tariamai patirtos žalos atlyginimas būtent ir yra apeliantų Pirmosios instancijos teismui pateikto ieškinio dalykas.

— Apeliantų teisių teisminė gynyba turi būti įgyvendinama nacionaliniuose teismuose

96. Bet kuriuo atveju, pasinaudojus įgaliojimu priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo, galėtų nebent būti pripažinta, kad Bendroji pozicija 2001/931 ar ginčijami sąrašai yra neteisėti, tačiau patirta žala nebūtų atlyginta. Galimybė gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl teisės pažeidimo, kai paprasto konstatavimo, kad buvo padarytas pažeidimas, ar akto, kuriuo buvo padaryta žala, neteisėtumo pripažinimo nepakanka, siekiant tinkamai atstatyti pažeistą teisę, mano nuomone, yra neatskiriama nuo teisės teisminės gynybos, jei siekiama, kad tokia teisminė gynyba būtų veiksminga [49].

98. Tai, kad ES sutartyje nenumatytas ieškinys dėl žalos, galbūt padarytos Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtais aktais, atlyginimo ir Bendrijos teismui nesuteikiama galimybės nagrinėti tokių ieškinių, kurie nepaminėti ES 35 straipsnyje, mano nuomone, nereiškia, jog apeliantai šioje byloje neturi galimybės veiksmingai apginti teisme (pagrindinių) teisių, kuriomis jie remiasi.

99. Vietoj to manau, kad teisingas ES sutarties aiškinimas liudija tai, jog tokia apsauga yra, tačiau, remiantis *dabartine Sąjungos teisės būkle*, ji patikėta ne Bendrijos teismui, bet nacionaliniams teismams.

100. Tačiau reikėtų pažymėti, kad Sutartyje dėl Konstitucijos Europai, kurios dar neratifikavo visos valstybės narės, nustatyta tvarka tokiu atveju, koks nagrinėjamas šioje byloje,

48 — Tai Europos žmogaus teisių teismas pažymėjo sprendime, kuriuo atmetė apeliantų pareiškimus kaip nepriimtinus. EŽTT pabrėžė, kad nors „4 straipsnis galėtų būti teisinis pagrindas konkrečioms priemonėms, kurios gali būti susijusios su pareiškėjais, visų pirma policijai bendradarbiaujant tarpvalstybiniu mastu per tokias Bendrijos institucijas kaip Europolas", jis nesuteikia „naujų įgaliojimų, kuriais galima pasinaudoti pareiškėjų atžvilgiu", jame nustatytas tik „įpareigojimas valstybėms narėms įgyvendinti policijos ir teismų bendradarbiavimą" (neoficialus sprendimo teksto vertimas iš prancūzų kalbos).

49 — Šiuo klausimu žr. 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, Rink. p. I-5357, 33 punktas); 1996 m. kovo 5 d. Sprendimą *Brasserie du pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, Rink. p. I-1029, 22 punktas) ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimą *Köbler* (C-224/01, Rink. p. I-10239, 33 punktas). Taip pat žr. EŽTT 1978 m. rugsėjo 6 d. Sprendimą *Klass ir kt. prieš Vokietiją* (A serija, Nr. 28, § 64) ir 1989 m. liepos 7 d. Sprendimą *Soering prieš Jungtinę Karalystę* (A serija, Nr. 161, § 120), iš kurių buvo padaryta išvada, kad veiksminga teisių gynimo priemonė, kurios reikalaujama pagal EŽTK 13 straipsnį, turi leisti, kad asmens, manančio, jog jam atitinkama priemone padaryta žala, pažeidžiant EŽTK, reikalavimas būtų išnagrinėtas, ir, jei tai tinkama, kad jam būtų atlyginta žala („réparation" arba „redressement" sprendimų tekstuose prancūzų kalba).

asmuo galėtų Bendrijos teisme pareikšti ieškinį Sąjungai dėl panaikinimo (III-365 straipsnis, kuris taip pat taikomas Sąjungos aktams, priimtiems policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje) [50] ar dėl žalos atlyginimo (III-370 straipsnis ir III-431 straipsnio antroji pastraipa).

101. Kaip jau nurodžiau, Sąjunga grindžiama, *inter alia*, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms principais. Teisinė valstybė grindžiama ne tiek taisyklėmis ir teisių skelbimu, kiek mechanizmais, suteikiančiais galimybę užtikrinti taisyklių ir teisių paisymą (*ubi ius ibi remedium*). Teisė „ginčyti priemonę teismuose yra neatskiriama nuo teisinės valstybės" [51], tai yra jos „neišvengiama pasekmė" ir kartu „jos pergalė ir priemonė" [52]. ES 6 straipsnio 2 dalyje Sąjungos teisė šiuo metu aiškiai suteikia asmeniui daug pagrindinių teisių, kuriomis, kaip yra aišku iš ES 46 straipsnio d punkto, galima remtis teisme kaip Sąjungos aktų teisėtumo kriterijais.

102. Todėl atspirties taškas turi būti tas, kad pagal ES 6 straipsnio 1 ir 2 dalis Sąjunga pripažįsta savo institucijų veiksmų teisėtumo teisminę kontrolę ir garantuoja teisių, ypač tų, kurios gali būti laikomos pagrindinėmis, teisminę apsaugą.

103. Negalima remtis jokia kita ES sutarties nuostata priešinga prasme, teigiant visų pirma, kad Sutarties kūrėjai ketino netaikyti tokios kontrolės ir apsaugos policijos bei teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, kurioje, be kita ko, Sąjungos veiksmai gali pažeisti asmenų pagrindines teises ir laisves daug lengviau nei kitose Sąjungos kompetencijai priklausančiose srityse ir kurioje Europos Parlamento dalyvavimas vis dar yra labai ribotas [53].

104. ES 46 straipsnis susijęs tik su *Bendrijos* teismo jurisdikcija ir ją apibrėžia. Be to, nė viena ES sutarties nuostata tam teismui nesuteikiami išimtiniai įgaliojimai vertinti aktų, kuriais Sąjunga įgyvendina savo veiklą, teisėtumo. Iš įgaliojimų suteikimo principo, kuris yra išreikštas, *inter alia*, ES sutartyje (5 straipsnis), išplaukia, kad valstybių narių

50 — Be to, Sutartyje dėl Konstitucijos Europai taip pat numatyta galimybė pareikšti tiesioginį ieškinį Bendrijos teisme dėl ribojančių priemonių, skirtų fiziniams ar juridiniams asmenims, kurių Taryba ėmėsi bendrosios užsienio ir saugumo politikos srityje, nepaisant ribotų įgaliojimų, kuriuos Teisingumo Teismui minėtoje srityje suteikia ta Sutartis (III-376 straipsnis).

51 — 1986 m. vasario 28 d. pateiktos generalinio advokato M. Darmon išvados byloje *Johnston* 3 punktas.

52 — 2003 m. balandžio 8 d. pateiktos generalinio advokato P. Léger išvados byloje *Köbler* 68 punktas.

53 — Pagal ES 39 straipsnio 1 dalį su Europos Parlamentu tik konsultuojamasi (ir jo nuomonė nėra privaloma) prieš priimant pamatinius sprendimus ar sprendimus ir su juo net nesikonsultuojama prieš priimant bendrąsias pozicijas.

naudojimasis jų suvereniomis galiomis, įskaitant teisminės valdžios galias, priklauso pačioms valstybėms narėms, taigi ir jų valdžios institucijoms, jei tokios galios nebuvo suteiktos Sąjungos institucijoms.

105. Nacionalinių teismų teisė tikrinti Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtų aktų teisėtumą, kurią akivaizdžiai riboja pagarba Teisingumo Teismui suteiktiems įgaliojimams, paremta ne tik teisinės valstybės ir pagarbos pagrindinėms teisėms principais, kuriais grindžiama Sąjunga (ES 6 straipsnio 1 ir 2 dalys), įskaitant teisę į veiksmingą teisminę gynybą, bet ir lojalaus bendradarbiavimo principu.

106. Teisingumo Teismas jau patvirtino, kad lojalaus bendradarbiavimo principas taip pat yra privalomas teismų ir policijos bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, o tai reiškia, kad valstybės narės turėtų imtis visų atitinkamų bendrų ar specialių priemonių, kad užtikrintų savo įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę vykdymą [54].

107. Iš to visų pirma reikia daryti išvadą, kad ir Sąjungos trečiojo ramsčio srityje valstybės narės turi nustatyti teisinių teisių gynimo priemonių ir procedūrų, leidžiančių užtikrinti teisės į veiksmingą teisminę gynybą paisymą, sistemą [55], o jų teismai turi aiškinti ir taikyti nacionalines ieškinių pareiškimą reglamentuojančias proceso taisykles taip, kad tokia apsauga būtų užtikrinta.

108. Svarbius įrodymus, patvirtinančius (nors ir netiesiogiai), kad Tarybos aktams, priimtiems pagal ES 34 straipsnį, asmenų iniciatyva yra taikoma nacionalinių teismų teisminė kontrolė, taip pat galima kildinti iš taisyklių dėl teisminės valdžios įgaliojimų, suteiktų Teisingumo Teismui ES 35 straipsniu.

109. ES 35 straipsnio 1 dalyje nustačius, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinius sprendimus visų pirma dėl pamatinių ir kitų sprendimų teisėtumo, ja pirmiausia patvirtinama, kad tokie aktai neišvengia teisminės kontrolės, kurią gali inicijuoti asmenys.

110. Be to, ES 35 straipsnio 1 dalis rodo, kad nacionaliniai teismai kažkiek taip pat veikia Sąjungos trečiojo ramsčio srityje, kaip ir

54 — 2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Pupino* (C-105/03, Rink. p. I-5285, 42 punktas).

55 — Pagal analogiją žr. minėto sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* 41 punktą. Tas principas buvo dar kartą patvirtintas Sutarties dėl Konstitucijos Europai I-29 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią „Valstybės narės numato teises pareikšti ieškinius, kurių pakanka užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse".

pirmojo ramsčio srityje kaip Sąjungos „bendrosios kompetencijos teismai". Prašydami Teisingumo Teismo patikslinti, kaip reikia aiškinti pamatinius ir kitus sprendimus, jie gali geriau užtikrinti, pavyzdžiui, tokiems aktams neprieštaraujantį nacionalinės teisės aiškinimą [56]. Pateikdami Teisingumo Teismui klausimus dėl tokių aktų teisėtumo, nacionaliniai teismai gali geriau užtikrinti, kad Sąjungos veiksmais policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje būtų paisoma pagrindinių Sąjungos teisės pripažįstamų teisių, kuriomis asmenys gali tiesiogiai remtis teisme.

111. Sąjungos trečiajame ramstyje, kaip ir Bendrijų teisinėje sistemoje, Teisingumo Teismas veikia tokiame kontekste, kuriame Sąjungos institucijos bendrai egzistuoja ne tik su valstybėmis narėmis, bet ir su tų valstybių atskiromis valdžios institucijomis. Tarp šių institucijų teismai taip pat prisideda prie Sąjungos teisės formavimo. Todėl net trečiajame ramstyje Sąjungos teismų sistemą sudaro ne tik ieškiniai, kuriuos galima pareikšti Teisingumo Teisme, bet ir tie ieškiniai, kuriuos galima pareikšti nacionaliniuose teismuose.

112. ES 35 straipsniu Amsterdamo sutarties rengėjai labai išplėtė Teisingumo Teismo jurisdikciją policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, palyginti su Mastrichto sutartimi sukurta situacija. Tačiau to straipsnio nuostatos dėl Teisingumo Teismo įgaliojimų priimti prejudicinius sprendimus yra suformuluotos siekiant labai apriboti tą kompetenciją. Be to, jos iš esmės suformuluotos pagal nuostatas, kurias valstybės narės po sudėtingų derybų tarpusavyje nustatė Europolo konvencijoje [57], ir įgyvendintos Protokolu dėl Teisingumo Teismo įgaliojimų aiškinti tą Konvenciją priimant prejudicinius sprendimus [58]; tai buvo kompromisinis sprendimas, atsižvelgiant į kai kurių valstybių narių priešišką požiūrį į Bendrijos teismo dalyvavimo šioje srityje išplėtimą.

113. Taigi Teisingumo Teismo kompetencija priimti prejudicinius sprendimus pagal ES 35 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms nėra privaloma. Pagal ES 35 straipsnio 2 dalį jos gali ją pripažinti arba nepripažinti („opt-in" sistema). Pagal 2005 m. gruodžio 14 d. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* [59] Tarybos paskelbtą pranešimą iki tos dienos tik 14 valstybių narių pareiškė pripažįstančios tokią jurisdikciją. Aišku, tai, kad kitos

56 — Žr. minėto sprendimo *Pupino* 38 ir 43 punktus.

57 — Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu grindžiama Konvencija dėl Europos policijos biuro įsteigimo (Europolo konvencija) (OL C 316, 1995, p. 2).

58 — 1996 m. liepos 23 d. Tarybos aktas, pagal Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnį nustatantis Protokolą dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo įgaliojimų aiškinti Konvenciją dėl Europos policijos biuro įsteigimo (OL C 299, p. 1).

59 — OL L 327, p. 19.

narės nepripažino tokios jurisdikcijos, neužkerta kelio jurisdikciją pripažinusių valstybių teismams prašyti Teisingumo Teismą priimti prejudicinius sprendimus, o Teisingumo Teismui – tokius sprendimus priimti.

114. Jei būtų pripažinta, kad asmenys, kuriems turi įtakos valstybių, nepripažinusių Teisingumo Teismo jurisdikcijos priimti prejudicinius sprendimus, patvirtintos priemonės, įgyvendinančios pamatinius ir kitus sprendimus pagal ES 34 straipsnį, negali ginčyti tokių Tarybos aktų teisėtumo tų valstybių teismuose, atsidurtumėme netoleruotinos asmenų, kuriems turi įtakos vienas ir tas pats aktas pagal ES 34 straipsnį, nelygybės situacijoje, kai tie asmenys galėtų arba negalėtų pasinaudoti teismine gynyba dėl tokio akto, atsižvelgiant į tai, kokią alternatyvą pasirinko atskira valstybė pagal ES 35 straipsnio 2 dalį.

115. Skaitant ES 35 straipsnio 1 ir 2 dalis taip, kad būtų paisoma ne tik teisės į veiksmingą teisminę gynybą, bet taip pat lygybės įstatymui (žr. Chartijos 20 straipsnį) ir nediskriminavimo dėl pilietybės (žr. Chartijos 21 straipsnio 2 dalį) principų, neapeinant pažodinės nagrinėjamų nuostatų prasmės, būtina pripažinti, kad net valstybėse, nepripažinusiose Teisingumo Teismo jurisdikcijos priimti prejudicinius sprendimus, asmenys gali teisiškai užginčyti pamatinių ar kitų sprendimų, kuriais grindžiamos nacionalinės priemonės, kurias panaikinti jos prašo nacionalinio teismo, teisėtumą. Šiuo atveju nacionalinis teismas turi galėti pats priimti sprendimą dėl Tarybos akto teisėtumo arba neteisėtumo, jei nėra galimybės prašyti prejudicinio sprendimo.

116. Tačiau tai dar ne viskas. Iš ES 35 straipsnio 3 dalies išplaukia, kad Teisingumo Teismo kompetencija priimti prejudicinius sprendimus, įskaitant sprendimus dėl teisėtumo, *Sąjungos teisės požiūriu* yra visiškai neprivaloma tokią kompetenciją pripažinusių valstybių teismams. Jei valstybės narės, padarydamos to straipsnio 2 dalyje nurodytą pareiškimą, nurodo pageidaujančios, jog į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo galėtų kreiptis tik jų paskutinės instancijos teismai (35 straipsnio 3 dalies a punktas), arba pageidaujančios suteikti tokią galimybę visiems savo teismams (ES 35 straipsnio 3 dalies b punktas), pagal ES 35 straipsnio 3 dalį bet kurio lygmens teismas, jei mano, kad tai yra būtina jo sprendimui priimti, gali, o ne privalo („gali prašyti"), pateikti prašymą dėl pamatinio ar kito sprendimo teisėtumo ar išaiškinimo. Neprivalomą kreipimosi pobūdį net ir paskutinės instancijos teismams galima iš dalies paaiškinti poreikiu greitai išspręsti ginčus, kurie gali kilti nagrinėjamais klausimais.

117. Tiesa yra tai, kad pagal 10 deklaraciją dėl ES 35 straipsnio, pridėtą prie Amsterdamo tarpvyriausybinės konferencijos baigiamojo akto, valstybės narės, darydamos pa-

reiškimą pagal ES 35 straipsnio 2 dalį, gali pasilikti teisę nustatyti nuostatas savo nacionalinėje teisėje, pagal kurias jų paskutinės instancijos teismams būtų privaloma kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimais dėl teisėtumo ar išaiškinimo. Nepaisant to, išlieka ta aplinkybė, kad toks įpareigojimas kyla ne iš Sąjungos teisės, bet iš valstybės narės nacionalinės teisės.

118. Taigi jei *Sąjungos teisės požiūriu* net ir paskutinės instancijos teismas neprivalo prašyti priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo ir gali kreiptis tik tuo atveju, jei mano, jog toks prejudicinis sprendimas dėl Tarybos pamatinio sprendimo ar kito sprendimo teisėtumo yra būtinas, kad jis galėtų išspręsti savo nagrinėjamą ginčą, daroma išvada, kad pagal Sąjungos teisę tokį vertinimą gali tiesiogiai atlikti tas pats teismas, prieš tai nesikreipęs į Teisingumo Teismą.

119. Taip pat, mano nuomone, reikia pripažinti, kad valstybei narei suteikta galimybė pagal ES 35 straipsnio 3 dalies a punktą įgalioti tik paskutinės instancijos teismus prašyti prejudicinio sprendimo reiškia, kad jei žemesnės instancijos teismai mano, jog yra būtina įvertinti Tarybos pamatinio sprendimo ar kito sprendimo teisėtumą, jie gali tai padaryti patys. Neatrodo logiška reikalauti, kad asmenys be jokių rezultatų dalyvautų viename ar daugiau teismų etapų, prieš galėdami iškelti teisėtumo klausimą ir gauti šio klausimo sprendimą.

120. Aišku, nacionalinio teismo tiesiogiai atliktas teisėtumo ar neteisėtumo vertinimas turės poveikį tik nacionalinėje byloje, o ne *erga omnes*.

121. Kita vertus, nematau įsakmios priežasties, dėl kurios nacionaliniai teismai negalėtų turėti teisės nustatyti, kad pamatiniai sprendimai ar kiti sprendimai pagal ES 34 straipsnį yra neteisėti. Tiesa yra tai, jog, remiantis EB 234 straipsniu, sprendime *Foto-Frost* [60] Teisingumo Teismas nustatė taisyklę, kad nacionaliniai teismai neturi jurisdikcijos patys pripažinti Bendrijos institucijų aktų neteisėtų. Pagal EB 234 straipsnį ta taisyklė (toliau taip pat vadinama *Foto-Frost* taisykle) taip pat taikoma žemesnės instancijos teismams, kurie pagal šį straipsnį turi galimybę, bet ne pareigą prašyti prejudicinio sprendimo, tačiau neatrodo, kad ta taisyklė būtų taikoma ES sutarties VI antraštinei daliai.

122. Šiuo atžvilgiu pažymiu, jog dvi prielaidos, kuriomis Teisingumo Teismas grindė savo aiškinimą sprendime *Foto-Frost* dėl Bendrijos teismo išimtinės jurisdikcijos nustatyti, kad Bendrijos institucijų aktai yra neteisėti, netaikomos ES sutarties VI antraštinei daliai.

60 — 1987 m. spalio 22 d. Sprendimas *Foto Frost* (314/85, Rink. p. 4199).

123. Pirma, negalima sakyti, kaip Teisingumo Teismas tai galėjo padaryti dėl, viena vertus, EB 230 ir 241 straipsnių ir, kita vertus, EB 234 straipsnio Bendrijos institucijų priimtų aktų atžvilgiu [61], kad ES sutarties VI antraštinė dalis nustatė *visą* teisinių teisių gynybos priemonių ir procedūrų *sistemą, skirtą leisti Teisingumo Teismui* patikrinti ES 34 straipsnyje nurodytų Tarybos aktų teisėtumą. Iš tiesų yra aišku, kad *vien* ES 35 straipsniu Teisingumo Teismui suteikta jurisdikcija nesudaro *visos* teisinių teisių gynimo priemonių ir procedūrų *sistemos*, kuri užtikrintų tokių aktų teisėtumo patikrinimą; kaip to įrodymą reikėtų turėti omenyje tik tai, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo nėra įmanomas valstybėse narėse, nepadariusiose pareiškimo pagal ES 35 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į tai, kad nėra jokios nuostatos, suteikiančios asmenims teisę tiesiogiai kreiptis į Teisingumo Teismą dėl tokių aktų.

124. Sprendimo *Pupino* 35 punkte [62] Teisingumo Teismas, kita vertus, pats pažymėjo, kad jo „įgaliojimai pagal ES 35 straipsnį yra siauresni dėl (ES) sutarties VI antraštinės dalies nei pagal EB sutartį".

125. Dėl išsamumo pridurčiau, kad to sprendimo 35 punkte Teisingumo Teismas kartu pažymėjo, jog „nėra užbaigtos teisės gynimo priemonių ir procedūrų sistemos, skirtos užtikrinti institucijų teisės aktų teisėtumo pagal minėtą VI antraštinę dalį kontrolę". Tačiau tokią pastabą reikėtų skaityti atsižvelgiant į motyvavimą, kuriuo vadovaudamasis Teisingumo Teismas ją pateikė. Teisingumo Teismas atsakė į jam pateiktus argumentus kai kurių valstybių, kurios iš policijos ir teismų bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose būdingo mažesnio nei Bendrijos veiksmų srityje integracijos laipsnio darė išvadą, kad pagal ES 34 straipsnį priimtam pamatiniam sprendimui negalima priskirti vadinamųjų netiesioginių pasekmių (nacionalinių teismų pareigos aiškinti nacionalinę teisę pagal Bendrijos teisę), kurios yra pripažįstamos Bendrijos direktyvų atveju. Taigi Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad aplinkybės, kurias jis apibūdino to sprendimo 35 punkte, patvirtino mažesnį integracijos laipsnį pagal ES sutarties VI antraštinę dalį nei pagal EB sutartį, tačiau padarė išvadą, jog integracijos laipsnis neturi įtakos klausimui, dėl kurio jo buvo prašoma priimti sprendimą [63]. Mano nuomone, tai, kad „nėra užbaigtos teisės gynimo priemonių ir procedūrų sistemos, skirtos užtikrinti institucijų teisės aktų teisėtumo pagal minėtą VI antraštinę dalį kontrolę", gali būti reikšmingas silpnos integracijos rodiklis tiek, kiek tai susiję su *supranacionaliniu* lygmeniu.

126. Todėl manau, kad pirmesniame šios išvados punkte pateikta ištrauka iš sprendimo *Pupino* neturėtų būti vertinama vien kaip

61 — Minėto sprendimo *Foto-Frost* 16 punktas.

62 — Minėtas sprendimas *Pupino*.

63 — Minėto sprendimo *Pupino* 36 punktas („*neatsižvelgiant į Amsterdamo sutartimi numatytą integracijos laipsnį glaudesnės Europos tautų sąjungos kūrimo etapu ES 1 straipsnio antrosios pastraipos prasme* <...>"). Kursyvu pažymėta mano.

obiter dictum, bet turėtų būti aiškinama kaip reiškianti, atsižvelgiant į jos kontekstą, jog VI antraštinė dalis nesuteikia Teisingumo Teismui pakankamai jurisdikcijos, kad šis užtikrintų institucijų aktų teisėtumo kontrolę. Būtent tai nurodžiau šios išvados 123 punkte.

127. Antra, būtų mažai įtikinama remtis antrąja prielaida, kuria Teisingumo Teismas grindė *Foto-Frost* taisyklę, t. y. kad pagrindinis įgaliojimo priimti prejudicinius sprendimus pagal EB 234 straipsnį tikslas yra „užtikrinti, kad nacionaliniai teismai vienodai taikytų Bendrijos teisę“ [64], tvirtinant, jog panaši taisyklė taip pat egzistuoja nagrinėjamomis aplinkybėmis. Iš tiesų įgaliojimo priimti prejudicinius sprendimus pagal ES 35 straipsnį tvarka *à la carte* yra akivaizdžiai netinkama priemonė užtikrinti vienodą Sąjungos teisės taikymą nacionaliniuose teismuose.

128. Šiuo atžvilgiu pažymėčiau, kad įvairios Sąjungos valstybės narės, nors jos turi tokią teisę pagal ES 35 straipsnį, dar nėra pripažinusios tokios jurisdikcijos; kaip jau pažymėjau pirmiau, todėl jų teismai turi manyti esantys patys įgalioti įvertinti pagal ES 34 straipsnį priimtų pamatinių sprendimų ir kitų sprendimų taikymo sritį ir teisėtumą, kai tai yra būtina jų nagrinėjamoms byloms išspręsti. Vien dėl tos priežasties nagrinėjamoje srityje nėra užtikrinamas vienodas Sąjungos teisės taikymas, net neatsižvelgiant į abejones, ar šiems teismams yra privalomi Teisingumo Teismo prejudiciniai sprendimai, kuriuos paprašė priimti tokią jurisdikciją pripažinusių valstybių narių teismai.

129. Be to, tai, kad ES 35 straipsniu valstybėms narėms leidžiama suteikti teisę prašyti prejudicinio sprendimo tik paskutinės instancijos teismams, padidina riziką, jog nacionaliniai teismai pagal ES sutarties VI antraštinę dalį nevienodai taikys Sąjungos teisę, nes kai kurios nacionalinės bylos nepasiekia paskutinės instancijos teismo.

130. Todėl reikia pripažinti, kad šiuo metu Sąjungos trečiajame ramstyje nėra garantuojamas vienodas Sąjungos teisės taikymas nacionaliniuose teismuose (reikėtų pažymėti, kad toks vienodas taikymas negarantuojamas net ir tuo atveju, jei toje srityje būtų pripažinta tokia taisyklė kaip sprendime *Foto-Frost*). Pavojus, kad ES 34 straipsnyje nurodyti Tarybos aktai bus taikomi nevienodai, neabejotinai yra Amsterdamo sutartimi tame ramstyje sukurtos teismų sistemos trūkumas. Tačiau manau, kad daug rimtesnė problema iškiltų skaitant ES sutarties nuo-

64 — Minėto sprendimo *Foto-Frost* 15 punktas.

statas, kuriomis paaukojama nuo teisinės valstybės principu grindžiamos Bendrijos neatskiriama teisminė teisių gynyba, nors tomis nuostatomis ir atkakliai siekiama vienodo Sąjungos teisės taikymo trečiojo ramsčio srityje.

131. Pridurčiau, kad ES 35 straipsnio aiškinimas, atitinkantis pagarbos pagrindinei teisei į tokią gynybą principą, reiškia, kad Teisingumo Teismui negali būti suteikta išimtinė jurisdikcija nuspręsti, jog Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtas aktas yra neteisėtas, kai asmenims ne tik neleidžiama tiesiogiai kreiptis į Bendrijos teismą, bet, atsižvelgiant į tai, kad net ir paskutinės instancijos nacionaliniai teismai visiškai neprivalo prašyti priimti prejudicinius sprendimus, jiems nesuteikiamos ir pakankamos garantijos, kad jų iškeltas teisėtumo klausimas pagal tą mechanizmą bus perduotas Teisingumo Teismui net ir tose valstybėse narėse, kurios pripažino Teisingumo Teismo kompetenciją priimti prejudicinius sprendimus.

turėtų stebinti, nes iš dalies dėl Amsterdamo sutartimi padarytų pakeitimų policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose dar neturi supranacionalinių ypatybių, būdingų Bendrijos veiksmams, ir yra pusiaukelėje tarp visiškai tarpvyriausybinio bendradarbiavimo ir Bendrijos „integracinio" modelio. Papildomų didesnio nacionalinių teismų vaidmens trečiojo ramsčio srityje įrodymų galima rasti 7 deklaracijoje dėl ES 30 straipsnio, pridėtoje prie Amsterdamo tarpvyriausybinės konferencijos baigiamojo akto, kurioje nurodyta, kad „policijos bendradarbiavimo veiksmams pagal Europos Sąjungos sutarties (ES 30) straipsnį, įskaitant Europolo veiklą, taikoma atitinkama teisminė kontrolė, kurią atlieka kompetentingos nacionalinės institucijos, laikydamosi kiekvienoje valstybėje narėje nustatytų taisyklių".

— Teisminės teisių gynimo priemonės, kuria galima pasinaudoti nacionaliniuose teismuose, pobūdis

132. Į tokį Teisingumo Teismo įgaliojimų priimti prejudicinius sprendimus modelį, nustatytą ES 35 straipsnyje, nukrypau tam, kad parodyčiau, jog valstybės narės apibrėžė teismų sistemą trečiajame Sąjungos ramstyje, kurioje Teisingumo Teismo, t. y. supranacionalinio teismo, dalyvavimas yra labiau ribotas nei pagal EB sutartį ir kurioje *dėl tos priežasties* nacionaliniams teismams palikta platesnė kompetencija. Tačiau tai ne-

133. Pirmiau jau parodžiau, kad ir Sąjungos trečiajame ramstyje valstybės narės turi nustatyti teisinių teisių gynimo priemonių bei procedūrų sistemą, kuri užtikrintų teisės į veiksmingą teisminę apsaugą paisymą ir tai, kad jų teismai taip aiškintų ir taikytų nacionalines proceso taisykles, reglamentuojančias ieškinių pareiškimą, kad užtikrintų tokią apsaugą. Tai reiškia, jog teisminė apsauga, kurią pagal Sąjungos teisę asmenims reikia laikyti suteikiama nacionaliniuose teismuose Sąjungos veiksmų trečiajame

ramstyje atžvilgiu, neapsiriboja vien galimybe, aiškiai numatyta ES 35 straipsnio 1 dalyje, netiesiogiai ginčyti pamatinių sprendimų ir kitų sprendimų teisėtumą (prieštaravimas dėl neteisėtumo pareiškiant tiesioginį ieškinį dėl nacionalinių įgyvendinimo priemonių). Ji taip pat apima teisę visų pirma tiesiogiai ginčyti tokių aktų ir ES 34 straipsnio a punkte nurodytų bendrųjų pozicijų teisėtumą, jei, nepaisant to, kad jie neturi tiesioginio poveikio, tikėtina, kad jie patys savaime, nepaisant nacionalinių įgyvendinimo priemonių, daro tiesioginės žalos asmenų teisinei padėčiai; tokio užginčijimo tikslas – gauti bent jau žalos, kuri tais aktais galėjo būti padaryta, atlyginimą.

134. Pastaruoju atžvilgiu manau, kad pripažinti teisės į tokį žalos atlyginimą neužkerta kelio nei tai, jog ES sutartyje nėra įtraukta jokios specialios nuostatos, kuri aiškiai sukurtų tokią teisę ar susijusią atsakomybę, nei tai, jog tos Sutarties nuostatose, visų pirma ES 41 straipsnyje, nėra nuorodos į EB 288 straipsnio antrąją pastraipą. Iš tiesų nagrinėjama teisė, kaip jau nurodžiau šios išvados 96 punkte, yra sudedamoji teisės į *veiksmingą teisių teisminę gynybą* dalis [65] ir, be to, ji išplaukia, jei ne iš paprotinės tarptautinės teisės, kaip tvirtina apeliantai, tai bent iš valstybių narių teisinėms sistemoms būdingų bendrųjų principų, kuriais turi būti galima remtis siekiant, kad dėl rašytinių taisyklių nebuvimo būtų užpildytos Sąjungos teisės spragos.

135. Kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progą nurodyti, kad patvirtintų valstybės atsakomybės už žalą, padarytą dėl jos įsipareigojimų pagal Bendrijos teisę neįvykdymo, principą, deliktinės atsakomybės principas, aiškiai nustatytas EB 288 straipsnyje, „paprasčiausiai yra bendrojo, visoms valstybių narių teisinėms sistemoms būdingo principo, kad neteisėtais veiksmais ar neveikimu padaryta žala turi būti atlyginta, išraiška“ [66]. Todėl galima teigti, kad valstybės institucijų atsakomybės už žalą, padarytą asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimų, visų pirma tos teisės jiems suteiktų pagrindinių teisių pažeidimų principas yra neatskiriama ES sutarties sistemos dalis [67].

65 — Savo 2003 m. rugsėjo 30 d. pateiktos išvados byloje *Köbler* 35 punkte generalinis advokatas P. Léger pabrėžė, kad „valstybės atsakomybės principas už žalą, padarytą asmenims dėl Bendrijos teisės pažeidimo, yra būtinas bendrojo veiksmingos teisminės apsaugos principo arba teisės ginčyti priemonę teismuose „išplėtimas““.

66 — Minėto sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame* 29 punktas. Kaip teigė generalinis advokatas P. Léger (žr. jo išvados byloje *Köbler* 85 punktą), „pagal nusistovėjusią teismų praktiką, kad pripažintų bendrojo teisės principo egzistavimą, Teisingumo Teismas nereikalauja, kad taisyklė būtų būdinga visoms nacionalinėms teisinėms sistemoms. Taip pat tai, kad taisyklės taikymo sritis ir sąlygos įvairiose valstybėse narėse skiriasi, nėra esminis dalykas. Teisingumo Teismas tik nustato, kad principas yra bendrai pripažįstamas ir kad, nepaisant skirtumų, valstybių narių nacionaliniai įstatymai rodo, kad bendri kriterijai egzistuoja“.

67 — Pagal analogiją žr. minėto sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame* 29 ir 31 punktus.

136. Be to, tai, kad tokia atsakomybė yra, Taryba iš esmės pripažino deklaracijoje dėl teisės į teisingumo atkūrimą, kurioje ji „primena", kad „bet kokia klaida" susijusių asmenų, grupių ar organizacijų atžvilgiu suteikia nukentėjusiam asmeniui tokią teisę.

137. Be to, valstybės valdžios institucijų atsakomybės už žalą, padarytą asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimo, principas yra aiškiai nustatytas policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje kai kuriose Europolo konvencijos nuostatose. Pagal tos Konvencijos preambulėje esantį teiginį, kad „policijos bendradarbiavimo srityje ypatingas dėmesys turi būti skiriamas asmenų teisių apsaugai ir visų pirma jų asmens duomenų apsaugai", tos pačios Konvencijos 38 straipsnyje ir 39 straipsnio 2 dalyje atitinkamai įtvirtintas kiekvienos valstybės narės deliktinės atsakomybės už bet kokią asmeniui padarytą žalą dėl to, kad Europole duomenys buvo tvarkomi neteisėtai ar klaidingai, principas ir Europolo deliktinės atsakomybės už žalą, padarytą dėl jos organų, direktorių pavaduotojų ar darbuotojų kaltės šiems atliekant savo pareigas principas.

138. Reikia pažymėti, kad, remiantis lojalaus bendradarbiavimo principu, kai nacionaliniai teismai vertina Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtų aktų teisėtumą, įskaitant vertinimą, atliekamą nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, jie turėtų tokį vertinimą atlikti vadovaudamiesi atitinkamomis *Sąjungos teisės* nuostatomis ir bendraisiais principais, visų pirma pagrindinėmis teisėmis, įtvirtintomis ES 6 straipsnio 2 dalyje, t. y. tomis, kurias garantuoja EŽTK ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų. Tam, kad nacionalinis teismas garantuotų tokį pagrindinių teisių apsaugos lygį, kokio reikalaujama ES 6 straipsnio 2 dalyje, jam gali nepakakti remtis savo teisinės sistemos konstitucinėmis nuostatomis, nes, kaip jau buvo pakartotinai pažymėta, tas lygis „nėra žemiausias bendrasis vardiklis" apsaugos, kurią pagrindinėms teisėms suteikia valstybių narių konstituciniai įstatymai, o aukštas apsaugos lygis, atitinkantis Sąjungos teisės poreikius. Atsižvelgiant į tokias aplinkybes, nacionaliniai teismai turės įvertinti bet kokį galimybės pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis apribojimą, kuris atitinka bendrojo intereso tikslus [68], atsižvelgdami ne tiek į valstybės, kuriai jie priklauso, poreikius, bet labiau į Sąjungos, kaip visumos, poreikius.

139. ES 6 straipsnio 2 dalimi reikalaujamo apsaugos lygio taikymas neabejotinai gali sukelti tam tikrų sunkumų nacionaliniam teismui ir šiam reikėtų išaiškinti Sąjungos pripažįstamas pagrindines teises, o šią užduotį lig šiol daugiausia atlikdavo Bendrijos teismas. Tačiau tokių sunkumų nereikėtų vertinti perdėtai. Nacionaliniai teismai tam

68 — Be kita ko, žr. 1989 m. liepos 13 d. Sprendimą *Wachauf* (5/88, Rink. p. 2609, 18 punktas), taip pat Chartijos 52 straipsnį.

tikslui gali remtis Chartijos nuostatomis ir Bendrijos teismų praktika, taip pat EŽTK nuostatomis bei Europos žmogaus teisių teismo praktika. Tam, kad nacionaliniai teismai įvertintų ES 34 straipsnyje apibrėžtų Tarybos aktų, bent jau tų, kurie paminėti ES 35 straipsnio 1 dalyje, teisėtumą, jie neabejotinai gali prašyti Teisingumo Teismo pagalbos, pateikdami prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl teisėtumo, jei tik tai leidžia valstybių pagal ES 35 straipsnio 2 ir 3 dalis padaryti pasirinkimai. Bet kuriuo atveju nagrinėjamas sunkumas negali pateisinti hipotezės, kad ES sutarties VI antraštinės dalies srityje nėra pagrindinių teisių, kylančių iš ES 6 straipsnio 2 dalies, teisminės apsaugos, pasirinkimo.

140. Aišku, nesant Sąjungos teisės taisyklių, kiekvienos valstybės narės teisinėje sistemoje turi būti paskirtas kompetentingas teismas ir nustatytos procesinės taisyklės ieškiniams dėl žalos atlyginimo, kuriais siekiama apsaugoti pagrindines teises, Sąjungos suteikiamas asmenims dėl Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtų aktų, pareikšti [69]. Šiuo atžvilgu bus taikomos valstybių narių procesinės autonomijos ribos, kurias išreiškia Teisingumo Teismo praktikoje dėl EB sutarties [70] apibrėžti lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, kurie gali būti perkelti į Sąjungos trečiąjį ramstį.

— Reali galimybė pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo nacionaliniuose teismuose ir tokio ieškinio veiksmingumas atsižvelgiant į konkrečius aspektus

141. Pirmosios instancijos teismas laikėsi nuomonės [71], kad ieškinio nacionaliniuose teismuose dėl individualios kiekvienos valstybės narės atsakomybės nustatymo remiantis tuo, kad jos dalyvavo priimant Bendrąją poziciją 2001/931 ir vėlesnes ją įgyvendinančias bendrąsias pozicijas, „veiksmingumas mažai tikėtinas“.

142. Nesutinku su tokiu vertinimu, kurio priežasčių Pirmosios instancijos teismas nenurodė.

143. Neabejotinai kyla daug klausimų, norint įvertinti realią galimybę pareikšti ieškinį dėl žalos, patirtos dėl to, kad buvo pažeistos apeliantų teisės, atlyginimo nacionaliniuose teismuose ir tokio ieškinio veiksmingumą.

69 — Pagal analogiją žr. minėto sprendimo *Köbler* 46 ir 50 punktus.

70 — *Inter alia*, žr. 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Peterbroeck* (C-312/93, Rink. p. I-4599, 12 punktas) ir 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Safalero* (C-13/01, Rink. p. I-8679, 49 punktas).

71 — Skundžiamų nutarčių 38 punktas.

Trumpai išvardysiu ir apibūdinsiu tuos klausimus, vien tam, kad parodyčiau, kad atsakymus galima rasti ir kad todėl tokia apsauga nėra vien teorinė galimybė, nes, siekiant išspręsti šiuos apeliacinius skundus, nebūtina ieškoti tinkamiausio atsakymo; tai turės padaryti bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas.

144. Pirma, kyla klausimas dėl asmens, potencialiai atsakingo už tariamos žalos atlyginimą, tapatybės. Iš esmės kam apeliantai turi pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose, kad gautų žalos, tariamai padarytos dėl to, kad *Gestoras Pro Amnístia* ir *Segi* buvo įtrauktos į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašą, atlyginimą? Ar deliktinė atsakomybė tektų pačiai Sąjungai, ar solidariai turėtų atsakyti atskiros valstybės narės, vienbalsiai priėmusios Bendrąją poziciją 2001/931 ir vėlesnes ją įgyvendinančias bendrąsias pozicijas? Atsakymas į tokį klausimą priklausys nuo atsakymo į klausimą dėl Sąjungos teisinio subjektiškumo, kuris buvo plačiai diskutuojamas literatūroje. Šiuo požiūriu pažymiu, kad Europolo, kaip ir Europos Bendrijos, atveju aiški Sutarties nuostata, nustatanti jų deliktinę atsakomybę, aiškiai suteikia šiems abiem subjektams teisinį subjektiškumą ir kiekvienoje valstybėje narėje – patį plačiausią teisinį subjektiškumą, kokį juridiniai asmenys turi pagal nacionalinę teisę, įskaitant galėjimą būti teismo proceso šalimi [72].

145. Antra, kyla problema nustatant nacionalinę teisminę sistemą, kompetentingą nagrinėti hipotetinį ieškinį dėl žalos atlyginimo. Ši problema kažkiek susijusi su galėjimu būti atsakovu teisme.

146. Jei deliktinė atsakomybė tektų Sąjungai kaip tarptautinei organizacijai, turinčiai teisinį subjektiškumą, ieškinį galima būtų pareikšti tos valstybės (ir vietos), kur įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis, teismuose, vadovaujantis 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [73] 5 straipsnio 3 dalyje nustatytu kriterijumi. Be to, pažymiu, kad Europolo konvencijos 39 straipsnyje daroma nuoroda į atitinkamas 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijos (dabar tarp valstybių narių ji pakeista minėtu reglamentu) nuostatas, nustatant nacionalinius teismus, kompetentingus nagrinėti ginčus, susijusius su Europolo atsakomybe.

72 — Dėl Europolo žr. Europolo konvencijos 26 straipsnio 1 ir 2 dalis, o dėl Europos bendrijos – EB 281 ir 282 straipsnius.

73 — OL L 12, p. 1.

147. Tačiau jei deliktinė atsakomybė tektų valstybėms narėms, jos galima būtų reikalauti iš kiekvienos valstybės narės, iš esmės tos valstybės narės teismuose, remiantis atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) teismo kriterijumi, nustatytu Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnio 1 dalyje. Alternatyviai, vadovaujantis to reglamento 5 straipsnio 3 dalyje nustatytu kriterijumi, ieškinį galima būtų pareikšti valstybės, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis, teismuose prieš tą valstybę.

148. Tačiau reikia atsižvelgti į mechanizmą, nustatytą Europolo konvencijos 38 straipsnyje, pagal kurį kyla valstybių narių atsakomybė už žalą, padarytą dėl to, kad Europolas neteisėtai ar klaidingai tvarkė duomenis. Tame straipsnyje, nustatant, kad „kiekviena valstybė narė" atsako už tokią žalą, taip pat nurodyta, kad „nukentėjęs asmuo gali pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo tik tai valstybei narei, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis; jis turi kreiptis į teismus, turinčius jurisdikciją pagal susijusios valstybės narės nacionalinę teisę". Toliau tame straipsnyje teigiama, jog „valstybė narė, kad išvengtų savo atsakomybės nukentėjusio asmens atžvilgiu, negali remtis tuo, kad kita valstybė narė ar Europolas perdavė netikslius duomenis". Galiausiai jame nustatyta valstybės, privalėjusios atlyginti žalą, teisė į kompensaciją, jei elgesys, dėl kurio atsirado žala, priskirtinas Europolui ar kitai valstybei.

149. Trečia, valstybių ir tarptautinių organizacijų imuniteto nuo jurisdikcijos problema galėtų tapti procedūrine kliūtimi, trukdančia teisės pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo nacionaliniame teisme dėl Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtų aktų veiksmingumui.

150. Jei būtų pripažinta, kad deliktinė atsakomybė tenka valstybėms narėms, problema galėtų kilti tik tuo atveju, jei apeliantai reikalautų valstybės narės atsakomybės kitos valstybės narės teisme. Tokios problemos akivaizdžiai nekiltų realesnėje hipotetinėje situacijoje, jei ieškinys būtų pareikštas valstybei narei jos pačios teismuose. Todėl imunitetas nuo jurisdikcijos nebūtų absoliuti kliūtis reikalauti teisės į žalos atlyginimą nacionaliniuose teismuose.

151. Kita vertus, jei būtų pripažinta, kad pati Sąjunga, kitaip tariant, kaip tarptautinė organizacija, turinti teisinį subjektiškumą, yra atsakinga už žalą, nepaisant to, kad ES sutartis ir prie jos pridėti protokolai nesuteikia Sąjungai imuniteto nuo jurisdikcijos (kaip ir EB sutartis ir jos protokolai nesu-

teikia tokio imuniteto Bendrijai) [74], manau, kad galima teigti, jog kai toks imunitetas yra pripažįstamas tarptautinėms organizacijoms pagal to teismo, kuris nagrinėja ieškinį, nacionalinę teisę arba jei pagal tą nacionalinę teisę pripažįstama, kad minėtas imunitetas kyla iš tarptautinės paprotinės teisės, Taryba privalo jo atsisakyti pagal Sąjungos teisę, jei rėmimasis tokiu imunitetu reikštų atsisakymą vykdyti teisingumą. Visų pirma tokiu atveju, kaip šioje byloje, tokio Sąjungos imuniteto galimybė turėtų būti atmesta, nes jis gali pakenkti deliktinės atsakomybės už žalą, padarytą neteisėtais Tarybos priimtais aktais, principo veiksmingumui ir yra nesuderinamas su veiksmingos teisių teisminės gynybos principu.

152. Bet kuriuo atveju Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą, padaryta priimant Bendrąją poziciją 2001/931, galėtų būti aiškinama kaip bent jau numanomas atsisakymas imuniteto nuo jurisdikcijos, kai tai susiję su galima žala, atsiradusia dėl neteisėto įtraukimo į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašus, nes joje nurodyta teisė „reikalauti teisingumo atkūrimo".

153. Taip pat pridurčiau, kad literatūroje neseniai pradėta kalbėti apie tarptautinės ir nacionalinės teismų praktikos tendenciją riboti tarptautinių organizacijų imunitetą nuo jurisdikcijos, atsisakant absoliutaus imuniteto, kurį jos turėjo pagal labiau tradicinę sampratą. Toks ribojimas dažnai taikomas ne tik atsižvelgiant į tarptautinės organizacijos veiklos, dėl kurios kyla ginčas, pobūdį (*iure imperii* arba *iure gestionis*), bet ir, siekiant užtikrinti pagrindinės teisės kreiptis į teismą paisymą, į tai, ar privatus asmuo gali pasirinkti alternatyvių ir veiksmingų ginčų sprendimo būdų, pavyzdžiui, pasinaudoti pačioje organizacijoje nustatytomis procedūromis arba kreiptis į tos organizacijos patvirtintą arbitražą [75].

154. Ketvirta, pripažinus principą, nustatantį teisę į žalos, patirtos dėl Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtų neteisėtų aktų, atlyginimą kaip ES sutarčiai būdingą principą, vis dėlto kyla konkrečių tokios atsakomybės sąlygų nustatymo ir todėl šiuo atžvilgiu taikytinų taisyklių problema. Man atrodo, kad iš esmės galimos tokios alternatyvos: i) teismo, nagrinėjančio bylą, nacionalinės teisės aktai taikomi *in toto*, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų; ii) jei atsakomybė gali būti priskiriama vienai

74 — Taip pat reikia manyti, kad Europos Bendrijos imunitetą nuo valstybių narių teismų jurisdikcijos netiesiogiai pašalina EB 240 straipsnis, kuriame nustatyta, kad „išskyrus tuos atvejus, kai ši Sutartis numato Teisingumo Teismo jurisdikciją, valstybių narių teismų jurisdikcijai priklauso spręsti ginčus, kurių viena iš šalių yra Bendrija".

75 — Šiuo atžvilgiu norėčiau pasiremti ne tik tiesiogiai Europos žmogaus teisių teismo sprendimais, kaip antai sprendimas *Waite ir Kennedy prieš Vokietiją* (minėtas šioje išvadoje) bei 1999 m. vasario 18 d. Sprendimas *Beer ir Regan prieš Vokietiją* (dar nepaskelbtas, tačiau jį galima rasti tinklavietėje www.echr.coe.int), bet ir išsamia bylų analize bei apžvalga A. Reinisch ir U. A. Weber „In the Shadow of Waite and Kennedy. The Jurisdictional Immunity of International Organizations, the Individual's Right of Access to the Courts and Administrative Tribunals as Alternative Means of Dispute Settlement", *International Organizations Law Review*, 2004, 1, p. 59 bei E. Gaillard ir I. Pingel-Lenuzza „International Organisations and Immunity from Jurisdiction: to Restrict or to Bypass", *International and Comparative Law Quarterly*, 2002, 51 t., p. 1.

valstybei, taikomos minimalios sąlygos, nustatančios teisę į žalos atlyginimą, apibrėžtos Bendrijos teismų praktikoje dėl valstybių narių atsakomybės už Bendrijos teisės pažeidimus, o kitais atvejais taikoma nacionalinė teisė, su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų [76]; iii) ar atsakomybė tenka valstybei, ar Sąjungai, taikomos Bendrijos teismų praktikoje dėl deliktinės Bendrijos atsakomybės apibrėžtos sąlygos, pvz., bendri valstybių narių įstatymams būdingi principai (EB 288 straipsnio antroji pastraipa) [77]. Tačiau pažymiu, kad Europolo konvencijoje nustatyta, jog jeigu atsakomybė už žalą, padarytą dėl to, kad Europolas neteisėtai ar klaidingai tvarkė duomenis, tenka valstybei narei, kompetentingas nacionalinis teismas turėtų taikyti savo nacionalinės teisės aktus (38 straipsnio 1 dalis), tačiau joje nieko nesakoma apie taisykles, taikomas Europolo deliktinės atsakomybės atveju (39 straipsnis).

— Išvada dėl teisminės apsaugos nacionaliniuose teismuose

155. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, nemanau, kad apeliantų galimybė gauti žalos atlyginimą nacionaliniuose teismuose susiduria su teisiniu vakuumu arba su kliūtimis, dėl kurių ji tampa tik iliuzija.

156. Taigi dėl ką tik išnagrinėto klausimo darau išvadą, kad, priešingai tam, ką skundžiamose nutartyse leido suprasti Pirmosios instancijos teismas [78], ir tam, kas teigiama apeliaciniuose skunduose, pagal Sąjungos teisę apeliantai turi teisę reikalauti žalos atlyginimo nacionaliniuose teismuose dėl galimo jų (pagrindinių) teisių pažeidimo, padaryto minėtomis bendrosiomis pozicijomis.

157. Tačiau klaidingas Pirmosios instancijos teismo vertinimas tuo atžvilgiu neturėjo įtakos ginčijamam pareiškimui dėl jurisdikcijos neturėjimo, iš esmės grindžiamo motyvais, kuriuos nurodžiau šios išvados 50 punkto 2 ir 4 papunkčiuose. Taigi nemanau, kad yra įvykdytos sąlygos, leidžiančios panaikinti skundžiamas nutartis remiantis tokiu klaidingu vertinimu.

158. Atvirkščiai, atsižvelgiant į tai, kad apeliantai turi galimybę pasinaudoti veiksminga savo teisių teisminės gynybos priemone nacionaliniuose teismuose, Bendrijos teismo pareiškimas, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti jų ieškinio dėl deliktinės atsakomybės, nėra, kaip jos teigia, jų teisės į tokią

76 — Žr. minėto sprendimo *Köbler* 57 ir 58 punktus.

77 — Tokia situacija užtikrintų vienodą požiūrį į asmenis, nukentėjusius nuo to paties akto.

78 — Skundžiamų nutarčių 38 punktas.

gynybą pažeidimas. Ta prasme minėti apeliaciniai skundai grindžiami klaidinga prielaida ir vien dėl šios priežasties manau, kad juos reikia atmesti.

e) Veiksminga teisių teisminė gynyba, suteiktų įgaliojimų principas ir Bendrijos teismo jurisdikcija

159. Todėl vien norėdamas aptarti atvejį, jeigu, priešingai nei rekomendavau, Teisingumo Teismas nepripažintų, jog apeliantai turi galimybę pasinaudoti veiksminga teisių teisminės gynybos priemone nacionaliniuose teismuose, pateiksiu kai kurias pastabas dėl Pirmosios instancijos teismo vertinimo (žr. šios išvados 50 punkto 4 papunktį), kurį ginčija apeliantai, kad tokios priemonės nebuvimas negali savaime būti pagrindas Bendrijos teismo jurisdikcijai tokioje teisinėje sistemoje kaip Sąjungos teisinė sistema, kuri yra pagrįsta įgaliojimų suteikimo principu [79].

160. Apeliantų argumentai iš esmės paremti tokių elementų deriniu: jų teise į veiksmingą teisminę gynybą ES 6 straipsnio 2 dalies prasme; Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą; Sprendimo 2003/48 aštunta „konstatuojamąja dalimi"; valstybių narių pareiga pagal Vienos konvencijos 30 straipsnio 3 dalį ir EB 307 straipsnio 1 dalį vykdyti anksčiau prisiimtus tarptautinius įsipareigojimus, prisijungus prie Jungtinių Tautų Chartijos ir EŽTK; ir galiausiai „bendru aiškinimo principu", susijusiu su Teisingumo Teismo „išplėsta jurisdikcija".

161. Taryba ir Ispanijos Karalystė tvirtina, kad apeliantų argumentai visiškai nepagrįsti. Taryba taip pat teigia, kad argumentai, pagrįsti dviem paskutiniais aspektais, paminėtais pirmesniame punkte, yra nepriimtini, nes apeliantai juos pateikė tik savo dublikuose.

162. Išvados 67 punkte jau nurodžiau, kad Tarybos deklaracija dėl teisės į teisingumo atkūrimą negali turėti įtakos Teisingumo Teismo įgaliojimams, nustatytiems ES sutartyje. Akivaizdu, kad toks pat vertinimas pateiktinas ir dėl Sprendimo 2003/48 aštuntos konstatuojamosios dalies, kurioje nurodyta, kad „šis sprendimas gerbia pagrindines teises ir principus, pripažintus Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje" ir kad „jokia šio sprendimo nuostata negali būti aiškinama kaip leidžianti pažeisti teisinę apsaugą, teikiamą Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP priede išvardytiems asmenims, grupėms ir organizacijoms pagal nacionalinę teisę".

79 — Ten pat.

163. Apeliantų argumentas dėl Vienos konvencijos 30 straipsnio 3 dalies ir EB 307 straipsnio 1 dalies taip pat neturi reikšmės. Tas argumentas, kaip ir argumentas dėl Teisingumo Teismo „išplėstos jurisdikcijos", gali būti išnagrinėtas neatsižvelgiant į tai, kad jis buvo pateiktas tik apeliantų dublikuose, nes tai tik argumentas, kuriuo norima pagrįsti apeliaciniuose skunduose jau pateiktą pagrindą, o Bendrijos teismo jurisdikcija, kaip jau pažymėjau, yra viešosios tvarkos klausimas, kurį Teisingumo Teismas gali bet kuriuo atveju išnagrinėti savo iniciatyva, atsižvelgęs į kiekvieną reikšmingą aplinkybę.

164. Vienos konvencijos 30 straipsnis susijęs su valstybių, kurios yra vėliau dėl to paties dalyko sudarytų sutarčių šalys, teisėmis bei įsipareigojimais ir netaikytinas šioje byloje, nes, priešingai nei teigia apeliantai, negalima sakyti, kad ES sutarties dalykas yra toks pats kaip ir Jungtinių Tautų Chartijos ar EŽTK. Be to, minėto straipsnio trečiojoje pastraipoje nurodyta, kad „jei visos ankstesnės sutarties šalys taip pat yra ir vėlesnės sutarties šalys, <...> tuomet ankstesnė sutartis galioja tik tiek, kiek jos nuostatos atitinka vėlesnės sutarties nuostatas". Apeliantai neatsižvelgia į tai, kad ES sutartis sudaryta vėliau už Jungtinių Tautų Chartiją ar EŽTK.

165. Kalbant apie EB 307 straipsnio 1 dalį, pagal kurią „šios Sutarties nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, sudarytų iki 1958 m. sausio 1 d., arba stojančioms valstybėms – iki įstojimo dienos, tarp vienos ar keleto valstybių narių ir vienos ar keleto trečiųjų šalių", pakanka pažymėti, kaip tai daro Taryba, kad ji netaikytina ES sutarties V ir VI antraštinių dalių atveju.

166. Todėl man lieka išnagrinėti apeliantų rėmimąsi teise į veiksmingą teisminę gynybą ES 6 straipsnio 2 dalies prasme ir „bendruoju aiškinimo principu", susijusiu su Teisingumo Teismo „išplėsta jurisdikcija", kurią jie kildina visų pirma iš sprendimų *Les Verts prieš Parlamentą* ir *„Černobylis"* [80]. Šiuos abu aspektus išnagrinėsiu kartu. Iš esmės, apeliantų teigimu, tokioje teisinės valstybės principu pagrįstoje bendrijoje kaip Sąjunga Teisingumo Teismas yra įgaliotas užpildyti sutarčių spragas, kad patvirtintų savo jurisdikciją, jei sutartys aiškiai ir nedviprasmiškai neapriboja ar nepašalina tokios jurisdikcijos ir jei ji būtina asmenų teisių teisminei apsaugai užtikrinti.

80 — Minėtas sprendimas *Les Verts prieš Parlamentą*, kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad Parlamento aktai, kuriais siekiama sukurti teisinių pasekmių tretiesiems asmenims, gali būti ginčijami pareiškiant ieškinį dėl panaikinimo pagal EEB sutarties 173 straipsnį, ir 1990 m. gegužės 22 d. Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (C-70/88, Rink. p. I-2041), kuriame pripažinta Parlamento teisė pareikšti ieškinį dėl panaikinimo pagal EEB sutarties 173 straipsnį dėl Tarybos arba Komisijos akto, tariamai pažeidžiančio Parlamento prerogatyvas.

167. Suteiktų įgaliojimų principas, išreikštas EB 5 straipsnyje (Bendrijos atžvilgiu), EB 7 straipsnyje (Bendrijos institucijų atžvilgiu) ir ES 5 straipsnyje (bendrą Sąjungos institucinę sistemą sudarančių institucijų atžvilgiu), nebūtinai reiškia, kad įgaliojimai turi būti aiškiai suteikiami. Tai įrodo EB 308 straipsnis dėl numanomų Bendrijos įgaliojimų. Įgaliojimus taip pat galima numanyti ir kildinti aiškinant sutarčių nuostatas, net ir plačiąja prasme, su sąlyga, kad paisoma nuostatų raidės ir struktūros.

168. Mano nuomone, sprendimuose *Les Verts prieš Parlamentą* ir *„Černobylis“*, kuriais remiasi apeliantai, taip pat sprendimuose *EATR* [81], *Graikija prieš Tarybą* [82] ir *Simmenthal prieš Komisiją* [83] Teisingumo Teismas paprasčiausiai apibrėžė EEB sutarties nuostatų, susijusių su ieškiniais dėl panaikinimo ir prieštaravimais dėl neteisėtumo, taikymo sritį, pateikęs sistemišką teleologinį išaiškinimą arba tokį išaiškinimą, kad būtų užtikrintas bendruosius Bendrijos teisės principus ar reikalavimus (kaip antai institucinės pusiausvyros paisymas, poreikis išsamiai ir nuosekliai patikrinti akto teisėtumą, teisminė teisių apsauga) atitinkantis rezultatas, tačiau nenukrypstant nuo Sutarties raidės ir struktūros. Visų pirma, „kai nuostatos nieko nenustato“, Teisingumo Teismas sugebėjo jas išaiškinti, „atsižvelgdamas į privalomą reikalavimą, kad būtų suteikta tinkamiausia teisinė apsauga“ [84].

169. Atvirkščiai, sprendime *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* [85] Teisingumo Teismas pripažino, kad reikalavimo būti konkrečiai susijusiam EB 173 straipsnio prasme išaiškinimas, atliktas atsižvelgiant į veiksmingos teisminės apsaugos principą, negali turėti tokio poveikio, kad panaikintų nagrinėjamą sąlygą, *aiškiai* nustatytą Sutartyje, neviršijant Bendrijos teismams Sutartimi suteiktos kompetencijos. Sutarties raidė užkerta kelią plačiam tos sutarties nuostatos aiškinimui, kuriuo rėmėsi apeliantas to principo pagrindu.

170. Taip pat nereikėtų pamiršti, kad yra ir griežtesnių sprendimų nei minėti šios išvados 168 punkte, kuriuose Teisingumo Teis-

81 — 1971 m. kovo 31 d. Sprendimas *Komisija prieš Tarybą*, vadinamas „EATR“ sprendimu (22/70, Rink. p. 263, 38–43 punktai), kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad galimybė pareikšti ieškinį dėl panaikinimo pagal EEB sutarties 173 straipsnį turi būti suteikta dėl visų institucijų priimtų nuostatų, turinčių teisinę galią.

82 — 1990 m. kovo 29 d. Sprendimas *Graikija prieš Tarybą* (C-62/88, Rink. p. I-1527, 8 punktas), kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad ieškinys dėl EAEB ar EAPB sutarčių nuostatos pažeidimo gali būti išnagrinėtas procese dėl EEB sutarties nuostata grindžiamo akto panaikinimo, nors EEB 173 straipsnyje tokios galimybės nenumatyta.

83 — 1979 m. kovo 6 d. Sprendimas *Simmenthal prieš Komisiją* (92/78, Rink. p. 777, 40 ir 41 punktai), kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad EEB sutarties 184 straipsnis taip pat taikytinas bendro taikymo aktams, kurie nėra reglamento formos, kad garantuotų asmenims tų aktų, kurių jie negali ginčyti, teisėtumo kontrolę.

84 — Būtent taip generalinis advokatas W. Van Gerven rėmėsi minėtu sprendimu *Les Verts prieš Parlamentą* savo 1989 m. lapkričio 30 d. išvados, pateiktos minėtoje byloje *Parlamentas prieš Tarybą* (C-70/88), 11 punkte.

85 — Minėtas šioje išvadoje, 44 punktas.

mas, nepaisydamas tvirtinimų, kad nuostatos, reglamentuojančios ieškinių dėl panaikinimo pareiškimą, turi būti aiškinamos plačiai, siekiant užtikrinti asmenų teisinę apsaugą, vis dėlto aiškino savo paties jurisdikcijos ribas, griežtai laikydamasis atitinkamoje nuostatoje aiškiai nustatytų atvejų [86].

171. Man atrodo, kad šiose bylose situacija yra panašesnė į situaciją byloje *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* nei į šios išvados 168 punkte minėtuose sprendimuose nagrinėtas situacijas. ES 46 ir 35 straipsnių nuostatos, skaitant jas kartu, reiškia, kad jose nustatytų Teisingumo Teismo įgaliojimų sąrašas yra aiškus, taigi jomis Bendrijos teismui nesuteikiama jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl žalos, padarytos Tarybos pagal ES 34 straipsnį priimtais aktais, atlyginimo.

172. Be to, šios išvados 168 punkte minėtuose sprendimuose Teisingumo Teismas iš esmės tik nurodė tam tikras sąlygas (susijusias su asmenimis, turinčiais teisę pareikšti ieškinius, su negaliojimo pagrindais, kuriais tie asmenys gali remtis, ar su aktais, kuriuos galima ginčyti pagal EEB sutarties 173 ar 184 straipsnius), taikomas norint pasinaudoti tokia jurisdikcija, kuri tomis nuostatomis yra aiškiai suteikta tam teismui, t. y. įgaliojimu panaikinti institucijų aktus ar pripažinti juos netaikytinus. Nagrinėjamoje byloje, atvirkščiai, apeliantai prašo Bendrijos teismo pasinaudoti tokia jurisdikcija, t. y. įgaliojimu priteisti žalos atlyginimą, kokios ES 35 straipsnis nenumato.

173. Todėl, cituojant generalinį advokatą F. G. Jacobs [87], jei problema kyla dėl to, „kaip užtikrinti, laikantis Sutarties teksto ir struktūros apibrėžtų ribų, kad apeliantais esantiems asmenims būtų suteikta veiksminga teisminė apsauga“, atsakymas tokioje byloje kaip ši, kaip jau nurodžiau, yra pripažinti, jog ieškinys dėl žalos atlyginimo, kurio siekia apeliantai, turi būti pareikštas nacionaliniame teisme, o ne Bendrijos teisme. Tačiau jeigu, priešingai tam, ką aš teigiu, būtų pripažinta, kad tokia teisių gynimo priemonė nacionaliniame teisme nebūtų priimtina, Bendrijos teismo jurisdikcijos pripažinimas kaip alternatyvos reikštų ne platų aiškinimą ar aiškinimą *praeter legem*, o ES 46 ir 35 straipsnių nuostatų, skaitomų kartu, aiškinimą *contra legem*.

86 — Žr. 1977 m. vasario 17 d. Sprendimą *CFDT prieš Tarybą* (66/76, Rink. p. 305, 8–12 punktai) dėl galimybės pareikšti ieškinį ir būti atsakovu bylose pagal EAPB 33 straipsnį ir 1995 m. sausio 13 d. Nutartį *Roujansky prieš Tarybą* (C-253/94 P, Rink. p. I-7, 9–11 punktai) dėl aktų, kurių teisėtumas gali būti tikrinamas pagal EB sutarties 173 straipsnį.

87 — Generalinio advokato F. G. Jacobs išvados, pateiktos 2002 m. kovo 21 d. minėtoje byloje *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, 54 punktas.

174. Pagal tą antrąją hipotezę kiltų neišsprendžiamas prieštaravimas tarp bendrojo veiksmingos teisminės teisių gynybos principo, netiesiogiai pripažįstamo ES 6 straipsnio 2 dalyje, ir įgaliojimų suteikimo principo, įtvirtinto ES 5 straipsnyje, bei kartu skaitomų ES 46 ir 35 straipsnių nuostatų.

175. Toks prieštaravimas analogiškas prieštaravimui tarp veiksmingos teisminės teisių gynybos principo ir įgaliojimų suteikimo principo, įtvirtinto EB 7 straipsnyje ir EB sutarties 173 straipsnyje, į kurį Teisingumo Teismas netiesiogiai atsižvelgė sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* 44 punkte ir kurį jis išsprendė, suteikdamas pirmenybę įgaliojimų suteikimo principui ir EB sutarties 173 straipsniui, kaip teisingai pažymėjo Pirmosios instancijos teismas skundžiamų nutarčių 38 punkte.

176. Nemanau, kad kitais atvejais Teisingumo Teismas turėjo nagrinėti situaciją, susijusią su aiškiu ir absoliučiu prieštaravimu, akivaizdžiai reikalaujančiu pasirinkti arba nuostatas, arba pagrindinius principus [88]. Be to, pažymiu, kad taisyklės, tarp kurių šioje byloje atsirastų prieštaravimas, tam tikra prasme visos yra „konstitucinės“, nes jos susijusios su, pirma, viešosios valdžios įgaliojimų vykdymo asmens atžvilgiu pagrindinių ribų nustatymu, ir, antra, tų įgaliojimų pasidalijimu tarp įvairių institucijų, kurioms tokių įgaliojimų vykdymas yra priskirtas.

177. Jei pagrindinei teisei į veiksmingą teisminę apsaugą būtų suteikta pirmenybė ir tam tikslui nebūtų taikomos atitinkamos ES sutarties nuostatos dėl Teisingumo Teismo įgaliojimų, reikėtų pripažinti tai, kad tarp pirminės teisės nuostatų taip pat yra hierarchija, ir tam tikrą „suprakonstitucinę“ pagarbos pagrindinėms teisėms reikšmę. Manau, kad toks požiūris, nors savaime nėra netinkamas, neleistinas *esant dabartinei Sąjungos teisės būklei*, bent jau todėl, kad šiuo metu galiojančiose sutartyse aiškiai neišvardijamos Sąjungos garantuojamos pagrindinės teisės. Mano nuomone, Chartija negali būti taikoma vietoj to sąrašo, nes ji yra tik Bendrijos teismo ir nacionalinių teismų įkvėpimo šaltinis aiškinant pagrindines teises, kurias Sąjungos teisė saugo kaip bendruosius principus, ir neturi privalomos teisinės galios. Aišku, toks apribojimas nebebūtų taikomas, jei visos valstybės narės ratifikuotų Sutartį dėl Konstitucijos Europai, kurios

88 — Kai kuriais atvejais jis iš esmės nustatė pagrindinių teisių ir laisvių, kurias garantuoja EB sutartis, pusiausvyrą (žr. 2003 m. birželio 12 d. Sprendimą *Schmidberger* (C-112/00, Rink. p. I-5659) ir 2004 m. spalio 14 d. Sprendimą *Omega* (C-36/02, Rink. p. I-9609)).

II dalyje išvardijamos pagrindinės teisės, tarp kurių II-107 straipsnyje aiškiai įtvirtinta „teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą".

178. Dar kartą pakartodamas, kad, mano nuomone, apeliantams nėra atimta galimybė į veiksmingą jų teisių, kurios, apeliantų teigimu, buvo pažeistos dėl ginčijamo įtraukimo į su teroro aktais susijusių asmenų sąrašus, teisminę gynybą ir kad jiems suteikta tokios apsaugos galimybė nacionaliniuose teismuose, manau, jog jei Teisingumo Teismas padarytų kitokią išvadą, jis jokiu atveju negalėtų teigti, *esant dabartinei Sąjungos teisės būklei*, kad Bendrijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl žalos atlyginimo, kuriuos apeliantai pareiškė Pirmosios instancijos teisme. Taigi Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos, priėjęs prie išvados, kad tai, jog nėra nuostatos, suteikiančios teisę pareikšti ieškinį teisme apeliantų teisėms apginti, savaime nepateisino pripažinimo, kad jis pats turi jurisdikciją nagrinėti tokius ieškinius.

4. Baigiamosios pastabos

179. Siūlydamas Teisingumo Teismui atmesti apeliacinius skundus, noriu padaryti dvi baigiamąsias pastabas.

180. Pirma, manau, kad Teisingumo Teismas sprendime, kurį jis priims šiose bylose, dėl pagrindinių teisių gerbimo ir jų teisminės gynybos turėtų pripažinti nacionalinių teismų jurisdikciją nagrinėti tokio pobūdžio ieškinius. Nacionalinių teismų jurisdikcijos pripažinimas parodytų, *inter alia*, kiek nepagrįstas yra dažnai išreiškiamas įtarimas, kad Teisingumo Teismo jurisdikciją, susijusią su pagrindinių teisių, kaip bendrųjų Bendrijos teisės principų, paisymu, nulemia ne tiek tikras susirūpinimas tokių teisių apsauga, kiek noras ginti Bendrijos teisės *ir Bendrijos teismo* viršenybę valstybių narių teisės ir valdžios institucijų atžvilgiu.

181. Antra, sutinku, kad nacionalinių teismų jurisdikcijos nagrinėti tokius ieškinius dėl žalos atlyginimo, kaip antai Teisingumo Teisme pareikšti ieškiniai, pripažinimas neigiamai paveikia vienodą Sąjungos teisės taikymą, taigi ir teisinį tikrumą. Tokį neigiamą poveikį reikėtų pašalinti iš dalies pakeičiant šiuo metu galiojančias sutartis, siekiant atitinkamai išplėsti Teisingumo Teismo jurisdikciją, atsižvelgiant į pakeitimus, padarytus Sutartimi dėl Konstitucijos Europai. Kartu dėl to neigiamo poveikio pažymiu, kad šiek tiek „teisinio netikrumo" visada yra geriau, nei tikrumas, kad „teisės apskritai nėra", pirmiausia tais atvejais, kai kalbama apie pagrindinių teisių apsaugą.

V — Dėl bylinėjimosi išlaidų

182. Manau, kad Pirmosios instancijos teismo sprendimui paskirstyti išlaidas šalims gali būti visapusiškai pritarta, ir toks sprendimas taip pat galioja procesui Teisingumo Teisme. Neatsižvelgiant į Tarybos deklaraciją dėl teisės į teisingumo atkūrimą, visiškai suprantama, kad apeliantai, kuriems Sąjungos teisė suteikia teisę į veiksmingą teisminę gynybą, pasirenka Bendrijos teismą kaip teismą, kompetentingą nagrinėti jų ieškinį dėl žalos atlyginimo ir jų apeliacinį skundą.

183. Todėl, mano nuomone, yra ypatingų aplinkybių, pateisinančių išlaidų paskirstymą šalims pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 3 dalį.

184. Be to, pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 4 dalį Ispanijos Karalystė turi padengti savo bylinėjimosi išlaidas.

VI — Išvada

185. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, siūlau Teisingumo Teismui:

— atmesti apeliacinius skundus,

— nurodyti kiekvienai šaliai padengti savo išlaidas.